

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

Τίτλος διπλωματικής

**«Μεταρρυθμίζοντας τους κοινωνικούς οργανισμούς των ΟΤΑ:
Εφαρμογή πιλοτικής δράσης για γυναίκες Ρομά, εκτός δομής,
από το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, στο Δήμο Καρδίτσας»**

Ονοματεπώνυμο

Βελεσιώτου Αικατερίνη

Κόρινθος, Νοέμβριος 2016

Department of Political Studies and International Relations - University of Peloponnese

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

**Interuniversity Interdepartmental
Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

Thesis Title

**“Reforming the Social Organizations of the Local Authorities:
Implementing a pilot streetwork action for Roma women,
by the Women’s Centre of Karditsa, at the Municipality of Karditsa”**

Name

Velesiotou Aikaterini

Corinth, November 2016

KENTPO
GYNAIKIN
KAPAYTAL

Ευχαριστίες

*«Learn from yesterday, live for today, hope for tomorrow.
The important thing is not to stop questioning»*

Albert Einstein

Η αλήθεια είναι, ότι πέρα από τους αγαπημένους μου Χριστίνα και Μιχάλη, την οικογένεια μου, η οποία με υποστήριξε με όλους τους δυνατούς τρόπους, καθώς και τον επιβλέποντα της εργασίας μου Δρ. Σήφη Πλυμάκη, ο οποίος σ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής, καθοδήγησε, διόρθωσε, υπέδειξε καταλυτικά, προβληματίσθηκα ποιους άλλους και ποιες άλλες θα ήθελα να ευχαριστήσω...

Είναι τόσοι πολλοί οι άνθρωποι αυτοί!!! Είναι όλοι, εισηγητές, εισηγήτριες, συνάδελφοι και συναδέλφισσες!!! Όλοι είχαν τη συμβολή σ' αυτή την εξαιρετική «περιπέτεια» του ΜΠΣ. Δε θα τους αναφέρω ξεχωριστά!!!

Δεν θα παραλείψω όμως, τον καθηγητή κ. Ιωάννη Κυρίτση, τον εξαιρετικό δάσκαλο, τον «επί παντός» συνομιλητή μας, το συμπαροσάτη μας! Τον ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου!

Συνοδοιπόροι μου, σας ευχαριστώ όλους και όλες για το ωραίο ταξίδι!!!

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
Abstract	4
Εισαγωγή	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Κοινωνικός αποκλεισμός στην Ελλάδα, υφιστάμενη κατάσταση των Ρομά, προβλήματα εφαρμογής	
1.1 Εισαγωγή	7
1.2 Κοινωνικός αποκλεισμός, γενικά	7
1.3 Στοιχεία Ελληνικού θεσμικού πλαισίου κατά των διακρίσεων	10
1.4 Ανάλυση SWOT	12
1.5 Οι Ρομά της Καρδίτσας	14
1.6 Στρατηγικός στόχος	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας	
2.1 Γενική περιγραφή	17
2.2 Υπηρεσίες	18
2.3 Υφιστάμενη κατάσταση του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η Εμπειρική Έρευνα	
3.1: Σκοπός της έρευνας	22
3.2: Υπόθεση εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα	23
3.3: Μεθοδολογία της έρευνας	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Αποτελέσματα έρευνας	
4.1: Εισαγωγή	27
4.2: Παρουσίαση αποτελεσμάτων εμπειρικής έρευνας	27
4.3: Συγκριτική αξιολόγηση αποτελεσμάτων	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η πρόταση

5.1: Περιγραφή	42
5.2: Βιβλιογραφική διερεύνηση	42
5.3: Σκοπός και στόχοι της παρέμβασης	44
5.4: Μεθοδολογία εφαρμογής	45
5.4.1: Γενικά	45
5.4.2: Προαπαιτούμενα στάδια εφαρμογής	46
5.4.3: Υλοποίηση δράσης	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Πολιτικές και μεταρρυθμίσεις

6.1: Εισαγωγή	57
6.2: Τομείς προτεραιότητας	57
6.3: Βασικές κατευθύνσεις πολιτικής	58
6.4: Τοπική «μεταρρύθμιση» για την εφαρμογή	59
6.5: Αντί επιλόγου	60

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α	61
Παράρτημα Β	62
Παράρτημα Γ	64
Παράρτημα Δ	65
Παράρτημα Ε	66
Παράρτημα ΣΤ	68
Παράρτημα Ζ	70

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	77
---------------------	----

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	83
------------------	----

«Μεταρρυθμίζοντας τους κοινωνικούς οργανισμούς των ΟΤΑ: Εφαρμογή πιλοτικής δράσης για γυναίκες Ρομά, εκτός δομής, από το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, στο Δήμο Καρδίτσας»

Σημαντικοί Όροι: κοινωνική πολιτική, κοινωνικός αποκλεισμός, κοινωνική ένταξη, κοινωνική ενσωμάτωση, Τοπική Αυτοδιοίκηση, μεταρρύθμιση, Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, δράση εκτός δομής, γυναίκες Ρομά

Περίληψη

Βασικό μέλημα της εργασίας είναι η παρουσίαση της πιλοτικής πρότασης εφαρμογής «δράσης εκτός δομής», για τις γυναίκες Ρομά που κατοικούν στον οικισμό της Μαύρικας, στην Καρδίτσα, από μια δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης η οποία παρέχει υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα, του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας, και ενός σχεδίου αλλαγών στην οργάνωση και μεταρρυθμίσεων στη λειτουργία της. Περιγράφεται, ο οργανισμός που θα υλοποιήσει την προτεινόμενη πιλοτική δράση, και με την αξιοποίηση σχετικής έρευνας, η υφιστάμενη κατάσταση στην ελληνική και τοπική πραγματικότητα, της κοινότητας των Ρομά. Στο πλαίσιο αυτό, παρατίθενται βασικά στοιχεία που περιγράφουν την έννοια, τη μορφή και τη μέθοδο εφαρμογής.

“Reforming the Social Organizations of the Local Authorities: Implementing a pilot action for Roma women, by the Women’s Centre of Karditsa, at the Municipality of Karditsa”

Keywords: social policy, social exclusion, social inclusion, social integration, local authority, reform, Women’s Centre of Karditsa, street work, Roma Women.

Abstract

Basic goal of this paper is to present a pilot concept for “streetwork action”, applying on Romani women living in the settlement of Maurica at the municipality of Karditsa, by “Women Center of Karditsa”, a structure of the local government, which provides social services, and a plan of structural changes and operational reforms, as well. The organization which will take action to execute the whole plan is described, as well as the current situation in National and local living reality of the Romani community, utilizing a relevant research. Within this context, basic data describing the meaning, the form and the implementation method are presented.

Εισαγωγή

Ένα πλήθος κοινωνικών δραστηριοτήτων, που συχνά διενεργούνται στο πλαίσιο του ευεργετισμού, φιλανθρωπισμού, της κοινωνικής ευαισθητοποίησης, ενσαρκώνεται στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Καθοριστικός παράγοντας είναι η κρίση, την οποία βιώνουμε όλοι μας τόσο έντονα σήμερα και η οποία έχει αλλάξει τους όρους και το πλαίσιο της άσκησης κοινωνικών πολιτικών. Είναι βέβαιο ότι η κρίση αυτή, δεν είναι συνηθισμένη. Είναι από κείνα τα γεγονότα που μεταβάλλουν το παραγωγικό μοντέλο, τις οικονομικές δομές, τον συσχετισμό των οικονομικών δυνάμεων και ταυτόχρονα μεταβάλλουν και τις ιδέες, αντιλήψεις και το επιστημονικό παράδειγμα με το οποίο σκεπτόμαστε, αναλύουμε την πραγματικότητα και προτείνουμε δράσεις και "λύσεις".

Καθοριστικός παράγοντας της σημερινής πραγματικότητας είναι επίσης το γεγονός, ότι η ανισότητα των φύλων εξακολουθεί να υφίσταται. Οι γυναίκες αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των ανέργων, όταν εργάζονται εξακολουθούν να κερδίζουν λιγότερα και να συναντούν εμπόδια στην ανέλιξη τους, να επιβαρύνονται με την επιπλέον φροντίδα ατόμων, να είναι θύματα βίας. Η ενίσχυση των πολιτικών για την Ισότητα οφείλει να αναδειχθεί και να γίνει αντιληπτή ως μια βαθύτατα κοινωνική πολιτική. Η διαμόρφωση της πολιτικής αυτής αναφέρεται και στη δημιουργία ενός περισσότερο ισορροπημένου ισοζυγίου μεταξύ ανδρών και γυναικών (Esping- Andersen κ. ά, 2006).

Στο βαθμό λοιπόν που οι δράσεις έχουν τοπικό χαρακτήρα, ιδωμένες υπό το πρίσμα της τοπικής ανάπτυξης, η μελέτη και εξέταση φορέων, είναι σημαντική στην ενίσχυση της γνώσης του φαινομένου. Στο ίδιο πνεύμα, η εξέταση της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ των φορέων κοινωνικού σκοπού και τις τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι θεμελιώδης στην υποστήριξη των κοινωνικών δομών και την εφαρμογή μιας επιτυχούς κοινωνικής πολιτικής, στην περίπτωση μας της πιλοτικής εφαρμογής δράσης σε γυναίκες Ρομά που κατοικούν στις παρυφές της πόλης της Καρδίτσας, στον οικισμό της Μαύρικας, οι οποίες υφίστανται πολλαπλό κοινωνικό αποκλεισμό, αρχής γενομένης από πολύ σημαντικούς για τον κάθε άνθρωπο τομείς, όπως είναι η στέγαση, η απασχόληση, η υγεία, η εκπαίδευση.

Οφείλουμε επίσης να επισημάνουμε ότι όλες οι εφαρμοζόμενες πολιτικές, απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή όταν αναφέρονται σε Γυναίκες Ρομά, οι οποίες υφίστανται ουσιαστικά

διπλή διάκριση, λόγω φύλου και λόγω καταγωγής, και βιώνουν κοινωνική και οικονομική περιθωριοποίηση, που τις εγκλωβίζει σε έναν φαύλο κύκλο φτώχειας και αποκλεισμού από ένα πλήθος δραστηριοτήτων της κοινωνίας, καθώς επίσης ρατσισμό, στερεότυπες αντιλήψεις, προκαταλήψεις και είναι πολύ συχνά θύματα βίας.

Στην παρούσα εργασία, επιλέγεται η διερεύνηση της εφαρμογής της "πilotικής δράσης για γυναίκες Ρομά εκτός δομής". Η δράση αυτή έχει ως κύριο σκοπό την υποστήριξη των γυναικών Ρομά που κατοικούν στην Καρδίτσα. Η πολυπλοκότητα των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού και η αναγκαιότητα λειτουργίας επιμέρους υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής αναδεικνύουν τη σημασία της προτεινόμενης δράσης.

Παράλληλα, η εφαρμογή της δράσης, προϋποθέτει την οργανωσιακή αλλαγή του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας, του οργανισμού ο οποίος θα την υλοποιήσει για πρώτη φορά, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη του, την επέκτασή του σε νέους "δρόμους", με τη χρήση πόρων της τρέχουσας χρηματοδοτικής περιόδου 2014 – 2020.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Κοινωνικός αποκλεισμός στην Ελλάδα, υφιστάμενη κατάσταση των Ρομά, προβλήματα εφαρμογής

1.1 Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι η ομάδα των Ρομά, είναι η πιο αδικημένη και περιθωριοποιημένη κοινωνική ομάδα στην Ελλάδα και αυτή η οποία υφίσταται ακραίο πολλές φορές, κοινωνικό αποκλεισμό. Η αντιμετώπισή του, οφείλει να αποτελεί βασική προτεραιότητα τόσο της χώρας όσο και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, χώρος μέσα στον οποίο λειτουργεί και παρέχει υπηρεσίες το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας. Στο πλαίσιο αυτό και σε προβλήματα που αναφέρονται σε όλη την ομάδα, ανεξαρτήτως φύλου, η κοινωνική ένταξη, η ισότιμη μεταχείριση, η εξασφάλιση της αρμονικής συνύπαρξης εντός του ευρύτερου κοινωνικού ιστού - με όρους δικαιοσύνης και δημοκρατίας - και ο σεβασμός της προσωπικότητας, είναι αναγκαία προαπαιτούμενα για την κοινωνική συνοχή και ευημερία.

1.2 Κοινωνικός αποκλεισμός, γενικά

Ο κοινωνικός αποκλεισμός όπως βιώνεται σήμερα, είναι ένα σύμπτωμα της ύστερης νεωτερικότητας, η οποία χρονολογικά εμφανίζεται στο τέλος του 20ου και αρχές του 21ου αιώνα (Harvey, 2007). Ειδικότερα η υποβάθμιση της κυριαρχίας του κράτους - έθνους, η απαξίωση της πολιτικής ως μέσου ένταξης σε συλλογικότητες, η συρρίκνωση της σημασίας της κοινωνικής αλληλεγγύης, συνιστούν πλευρές της κρίσης της νεωτερικότητας (Κουστουράκης και Ασημάκη, 2009). Για τους κοινωνικά αποκλεισμένους ανθρώπους, τους "απόβλητους ανθρώπους", το μεγαλύτερο πρόβλημα, χωρίς να υποβαθμίζεται, δεν είναι η απειλή κατά της βιολογικής επιβίωσης, αλλά η επίτευξη της κοινωνικής επιβίωσης. Το φαινόμενο είναι εντονότερο όταν τα άτομα αυτά είναι γυναίκες. Η απώλεια της κοινωνικής θέσης και η συμπερίληψη στην κατηγορία των "κοινωνικά αστέγων", αποτελούν καταστάσεις οι οποίες "δεν έχει πλέον ορατό δρόμο επιστροφής στην ιδιότητα του πλήρους μέλους" (Bauman, 2005:29), επομένως αποτελούν μια πραγματικότητα, ένα πρόβλημα που δεν αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά με προσφυγή στις παραδοσιακές υπηρεσίες πρόνοιας και πολιτικές απασχόλησης. Τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και η ραγδαία αύξηση των "απόβλητων ανθρώπων" μπορούν να χαρακτηριστούν σήμερα ως το "νέο κοινωνικό ζήτημα" (Ροζανβαλόν, 2001).

Η αντιμετώπιση νέων κοινωνικών κινδύνων και αναγκών, χρηματοδοτικών ελλειμμάτων, μειωμένης αποδοτικότητας κατακερματισμένων υπηρεσιών, αναποτελεσματικότητα αποσπασματικών πολιτικών, απαιτεί την ανακατανομή των μορφών και των πεδίων παρέμβασης μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών και αναδεικνύει τη σημαντικότητα του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι Ρομά δυστυχώς είναι μια κατ' εξοχήν ομάδα με τα παραπάνω χαρακτηριστικά.

"Η Ελληνική πολιτεία και οι αρμόδιοι φορείς, παραμέλησαν για πολλά χρόνια αυτή την ομάδα πολιτών και δεν προχώρησαν σε σοβαρές έρευνες - μελέτες με στόχο την κατανόηση της ιδιαιτερότητας των κοινοτήτων των Ρομά και τη στοιχειώδη έστω επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Μόνο τα τελευταία χρόνια και κυρίως χάρη στα ευρωπαϊκά προγράμματα άρχισε μια τέτοια προσπάθεια ψηλάφησης του χώρου των Τσιγγάνων και στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη φορά από της ιδρύσεως του ελληνικού κράτους που διαμορφώθηκε, δημοσιοποιήθηκε και άρχισε να εφαρμόζεται κρατικό πρόγραμμα αντιμετώπισης του προβλήματος ήταν μόλις το 1996!", αναφέρει η Λένα Διβάνη στην έκθεση της με τίτλο "Η κατάσταση των Τσιγγάνων στην Ελλάδα", στην Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου. Στην Ελλάδα ζουν περί τα 250.000 άτομα με καταγωγή Ρομά.¹

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμη η παράθεση, δύο πολύ σημαντικών θεσμικών στοιχείων που αφορούν στη χώρα μας. Το πρώτο είναι το άρθρο 5 παρ. 2 του Ελληνικού Συντάγματος², στο οποίο αναφέρεται ότι *"όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο"*.

Το δεύτερο είναι ο ορισμός των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, στις οποίες ανήκουν οι Ρομά. Ευάλωτες, ευπαθείς ή ομάδες υψηλού κινδύνου ονομάζονται εκείνες οι ομάδες του πληθυσμού που έχουν περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση σε κοινωνικά και δημόσια

¹ Κατά την εκτίμηση του δικτύου ROM. Ο αριθμός αυτός αμφισβητείται από άλλες πλευρές δεδομένου ότι δεν υπάρχει σχετική επίσημη απογραφή ούτε σε εθνική ούτε σε τοπική κλίμακα αλλά και λόγω αστικοδημοτικών εκκρεμοτήτων των Ρομά. Το Ελληνικό παρατηρητήριο Ελσίνκι για παράδειγμα, αναφέρεται σε 300 - 350.000 ενώ η κυβέρνηση πιστεύει ότι είναι γύρω στους 200.000 ή λιγότεροι.

² Με τίτλο "Γενική και προσωπική ελευθερία"

αγαθά, και δυσκολεύονται ή αδυνατούν σε πολλά επίπεδα και σε διάφορους τομείς να έχουν ποιότητα ζωής, όπως είναι η στέγη, η εργασία, το ικανοποιητικό εισόδημα, η εκπαίδευση, η ιατρική περίθαλψη, η κοινωνική ασφάλιση. Σύμφωνα με τον Τσιάκαλο (1998), είναι *"έναν όρο που δεν είναι ακόμη πλήρως αποσαφηνισμένος δημιουργεί πάντοτε σε διαφορετικούς ανθρώπους διαφορετικές αναπαραστάσεις του φαινομένου στο οποίο αναφέρεται και η περιγραφή των ανθρώπων εκ μέρους μας βοηθάει στην αποσαφήνιση των διαφορών"*.

Στην καθημερινότητα ο κοινωνικός αποκλεισμός χαρακτηρίζεται ως *"η κατάσταση διαβίωσης σε συνθήκες ανέχειας και μάλιστα στο περιθώριο της κοινωνίας"*³.

Τα άτομα αυτά ζουν απομονωμένα βιώνοντας τον κοινωνικό ρατσισμό, αλλά παράλληλα νιώθουν άγχος, φόβο, ανασφάλεια, θυμό. Αισθάνονται και βιώνουν την απόρριψη, που εκφράζεται με τον αποκλεισμό τους από τις συλλογικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες. Είναι σύνηθες τα άλλα μέλη της κοινωνίας να αποφεύγουν αυτά τα άτομα, κατ' επανάληψη, ώστε ο κοινωνικός στιγματισμός να τα οδηγεί σε μια αντίδραση προς την υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα και να βιώνουν έντονα το αίσθημα της μοναξιάς, της απόρριψης και της περιθωριοποίησης (Κόνσολας κ. ά., 2009).

Οι Ρομά είναι κατ' εξοχήν ομάδα που συγκεντρώνει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Οι γυναίκες Ρομά, είναι η κατ' εξοχήν ομάδα που βιώνει το φαινόμενο *"εις διπλούν"*: και ως γυναίκα και ως Ρομά. *"Η προσέγγιση τους, ουσιαστικά προσέγγιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων με έμφυλη διάσταση, συνιστά τον πιο ευαισθητοποιημένο τρόπο πλοήγησης για να αντιμετωπισθεί η ένταση που παρατηρείται μεταξύ των δικαιωμάτων των γυναικών και του πολιτισμικού σχετικισμού"*⁴. Οι αγώνες για τα δικαιώματα των γυναικών δεν συνιστούν τον τρόπο να τις *"σώσουμε"* από τις κουλτούρες τους, αλλά το μέσον για να ενισχύσουμε τις επιλογές και τις ευκαιρίες τους, έτσι ώστε να μπορούν να διαδραματίσουν ενεργητικό ρόλο στη διαμόρφωση της κουλτούρας και της ζωής τους"⁵.

³ Levitas, R. (1998:45)

⁴ Άννα Βουγιούκα, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Απρίλιος 2016, εισήγηση στην επιμόρφωση με τίτλο *"Γυναίκες Ρομά, σιωπηλά θύματα"*, Καρδίτσα

⁵ United Nations Population Fund, UNFPA, 2012:50

1.3 Στοιχεία Ελληνικού θεσμικού πλαισίου κατά των διακρίσεων

Θεωρώντας ότι οι ενέργειες όλων των εμπλεκόμενων φορέων, στο ζήτημα της εξεύρεσης μόνιμης και βιώσιμης λύσης για την "Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ρομά", πρέπει να είναι σύμφωνες με το ισχύον δίκαιο και να στοχεύουν στην επίτευξη της κοινωνικής συνοχής των Ρομά, επισημαίνουμε βασικά άρθρα των σχετικών νόμων της χώρας.

Η Ελληνική Πολιτεία έχει καθορίσει τους εθνικούς στόχους για τις ομάδες που μειονεκτούν, περικλείοντας διατάξεις περί θετικών δράσεων, οδηγία 2000/43/ΕΚ "περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής", όπως ενσωματώθηκε στην Εθνική έννομη τάξη με το Ν. 3304/2005 και καθόρισε την "Εθνική Στρατηγική για την ενσωμάτωση των Ρομά 2015-2020".

Στην παράγραφο 4 του άρθρου 21 του Συντάγματος ορίζεται ότι "η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που την στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας από το Κράτος" σε συνδυασμό με το άρθρο 75 του Κώδικα Δ.Κ.Κ. στο Ν. 3463/2006 όπου ορίζεται η αρμοδιότητα των Δήμων, περί στήριξης οικονομικά αδύνατων δημοτών "με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης...".

Στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 102 του Συντάγματος ορίζεται ότι "Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους Ο.Τ.Α. Υπέρ των Ο.Τ.Α. συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων (.....). Οι Ο.Τ.Α. έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια".

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση με τον "Καλλικράτη", Ν.3852/2010, απέκτησε το απαιτούμενο θεσμικό υπόβαθρο, ώστε να έχει τη δυνατότητα της δράσης σε διάφορους τομείς της δημόσιας ζωής. Η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στους Δήμους περιλαμβάνει και αρμοδιότητες που συνδέονται με την κοινωνική προστασία και την αλληλεγγύη (Skamnakis, 2011), ήτοι με την άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

Στο πρώτο μέρος του Ν. 3852/10 "Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης", ορίζεται ότι οι Δήμοι συγκροτούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας αποτελούν θεμελιώδη θεσμό του δημόσιου βίου των Ελλήνων, όπως αυτός

κατοχυρώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (Ν. 1850/89).

Ειδικότερα στην Ελλάδα, μπορούμε να πούμε ότι, παρά τα όποια κενά του Ν. 3304/2005⁶ υπάρχει ένα πλαίσιο νομοθεσίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Ο νόμος 3488/2006⁷ επίσης, ο οποίος καθιστά τις διακρίσεις λόγω φύλου παράνομες, συμβάλλει θετικά στην αντιμετώπιση των διακρίσεων των γυναικών Ρομά. Απαιτείται όμως περαιτέρω κωδικοποίηση της υπάρχουσας πολυνομίας ώστε αυτή να καταστεί πιο αποτελεσματική στην προστασία όλων των πολιτών, στην προστασία των γυναικών Ρομά ειδικότερα.

Με βάση το άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων "οι δημοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας".

Με βάση το Άρθρο 94 του Ν.3852/2010⁸, "*Πρόσθετες αρμοδιότητες Δήμων σε συνάρτηση με το Άρθρο 75 (ν.3463/2006)*" περιγράφονται οι αρμοδιότητες, στο πεδίο της Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης και ειδικότερα αναφέρεται, στην παράγραφο 2 "*Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων...*" και στην παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου "*Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας*".

Είναι εμφανές ότι ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει αναβαθμιστεί σημαντικά, μέσω της υλοποίησης του Προγράμματος "Καλλικράτης" (Aktinoroulou et al, 2012), και της πρόσθετης μεταβίβασης αρμοδιοτήτων από το κεντρικό κράτος προς τους Δήμους και τις 13 Περιφέρειες. Η διοικητική αυτή εξέλιξη παρέχει ένα νέο πλαίσιο

⁶ "Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας, ή γενετήσιου προσανατολισμού"

⁷ "Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών"

⁸ Άρθρο Παράρτημα Ζ

δράσης για το σύνολο των οργανισμών της αυτοδιοίκησης και, κατ' επέκταση, αναδιατάσσει τους όρους λήψης κοινωνικών υπηρεσιών από τους πολίτες. Πρόσθετες ωστόσο βελτιώσεις είναι απολύτως απαραίτητες, ειδικά στη χρηματοοικονομική αυτονομία των δήμων, εφόσον η χρηματοδοτική εξάρτηση τους από την κεντρική κυβέρνηση εξακολουθεί να υφίσταται (Hazakis & Ioannidis, 2014), μέσω των κεντρικών αυτοτελών πόρων (ΚΑΠ), με το νόμο 1828/1989. Στο πλαίσιο αυτό θα αναπτυχθεί η προτεινόμενη δράση, καθώς το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, είναι ένας φορέας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

1.4 Ανάλυση SWOT⁹

Με βάση τα προαναφερθέντα, αποτελεί γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα υφίσταται πολλαπλό κοινωνικό αποκλεισμό στους βασικούς τομείς της ζωής, ήτοι της στέγασης, της απασχόλησης, της υγείας και της εκπαίδευσης.

Το στεγαστικό ζήτημα αποτελεί κύριο πρόβλημα, καθώς η μεγάλη πλειονότητα στεγάζεται σε καταλύματα πρόχειρης κατασκευής. Οι συνθήκες διαβίωσης, εφόσον αυτοί παραμένουν σε ποσοστό 50% σε λυόμενα, παράγκες, καλύβια και γενικώς καταλύματα πρόχειρης κατασκευής, συνωστισμένοι, χωρίς τις βασικές τεχνικές και κοινωνικές υποδομές, αποτελούν εμπόδιο για την αξιοπρεπή διαβίωση και την κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Η απασχόληση των Ρομά, συνεπώς και το εισόδημα για τους περισσότερους, εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την εργασία τους, η οποία έχει εποχιακό χαρακτήρα και σε πολλές περιπτώσεις είναι αποκομμένη από την τυπική αγορά εργασίας. Πολλά νοικοκυριά στηρίζονται στην εποχιακή απασχόληση ενός μέλους και στα επιδόματα πρόνοιας που δικαιούνται ως πολύτεκνοι και άποροι. Σε γενικές γραμμές, το εισόδημα των Ρομά είναι χαμηλό, με αποτέλεσμα η συντριπτική πλειοψηφία των νοικοκυριών να έχει εισόδημα πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας. Τα παραδοσιακά επαγγέλματα που ασκούσαν δεν έχουν πλέον τη ζήτηση που είχαν στο παρελθόν και οι αγροτικές ασχολίες έχουν πλέον ισχυρό ανταγωνισμό από τους οικονομικούς μετανάστες. Η εικόνα που προκύπτει είναι η αποκοπή από την τυπική αγορά εργασίας και ο εγκλωβισμός της πλειοψηφίας των Ρομά σε μια άτυπη "παρά - αγορά", χωρίς βιώσιμες οικονομικά προοπτικές. Η πραγματικότητα

⁹ "ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΡΟΜΑ", Υπουργείο Εργασίας

που αναδεικνύεται είναι μια εικόνα οικονομικής ένδειας και αποκοπής από τις ολοένα επιταχυνόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας.

Σχετικά με την εκπαίδευση¹⁰, το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού, ειδικά σε μεγαλύτερες ηλικίες, εξακολουθεί να είναι αναλφάβητο, ενώ φαίνεται ότι η μη φοίτηση είναι ένα φαινόμενο που παρουσιάζει προοδευτική μείωση από γενιά σε γενιά. Παρά ταύτα, η συμμετοχή τους στην εκπαίδευση δεν παρουσιάζεται επαρκής, έτσι ώστε να ενισχύσει και να βελτιώσει την επαγγελματική τους κινητικότητα και κατάσταση. Οι περισσότεροι μαθητές, 12 ετών και άνω, εγκαταλείπουν το σχολείο για να εργαστούν, προκειμένου να συμπληρώσουν το εισόδημα της οικογένειάς τους. Η φοίτηση γίνεται εξαιρετικά ευάλωτη σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως η μετακίνηση, τα οικονομικά προβλήματα που οδηγούν στην παιδική εργασία, η απόσταση από το σχολείο, τα φαινόμενα ρατσισμού στα σχολεία, η έλλειψη κατάλληλης και μόνιμης στέγης.

Τα προβλήματα υγείας είναι άμεσα συνυφασμένα με το κοινωνικοοικονομικό προφίλ τους, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, καθώς και με το εκπαιδευτικό και γενικότερο μορφωτικό τους επίπεδο, με αποτέλεσμα την επιβαρυνόμενη υγεία του πληθυσμού, το μικρό προσδόκιμο όριο ζωής και την καταγραφή υψηλών ποσοστών παιδικής θνησιμότητας. Παρά το γεγονός ότι έγιναν τα τελευταία χρόνια κάποια βήματα στους παραπάνω τομείς, δεν επετεύχθη ουσιαστική αντιμετώπιση των αναγκών, καθώς οι προσπάθειες δεν συνδέονταν με ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη συνολική βελτίωση των δυσμενών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού.

Στον πίνακα που παρατίθεται αυτούσιος στο παράρτημα ΣΤ, παρουσιάζονται τα βασικά θετικά σημεία και οι αδυναμίες για την ομάδα στόχο συνολικά, όπως αυτά αναδεικνύονται μέσα από την εμπειρία εφαρμογής πολιτικής και τις σχετικές μελέτες σε εθνικό επίπεδο. Επίσης, παρουσιάζονται οι ευκαιρίες, οι οποίες προκύπτουν για την αποτελεσματικότερη στόχευση και υλοποίηση μελλοντικών παρεμβάσεων σε κάθε τομέα, καθώς και οι απειλές που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο μελλοντικό σχεδιασμό και υλοποίηση παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των αναγκών και προβλημάτων του πληθυσμού, στους τομείς της στέγασης, της απασχόλησης, της υγείας και της εκπαίδευσης.

¹⁰ Στοιχεία από το Ε.Κ.Κ.Α.

1.5 Οι Ρομά της Καρδίτσας

Από τα στοιχεία¹¹ τα οποία παραχωρήθηκαν από το "Κέντρο στήριξης Ρομά και ευπαθών ομάδων" της Καρδίτσας, στον οικισμό με την ονομασία Μαύρικα, ο οποίος βρίσκεται νοτιοανατολικά της πόλης, ζουν από το 2001 συνολικά 1500 άτομα Ρομά, εγγεγραμμένα στο Δήμο Καρδίτσας, εκ των οποίων τα 145 καταγράφονται ως ΑΜΕΑ. Από το σύνολο του πληθυσμού, οι 650 είναι άνδρες και οι 850 γυναίκες. Από τα άτομα αυτά, τα 1200 είναι εδραιωμένα και τα 300 μετακινούμενα. Η κύρια ασχολία του εδραιωμένου πληθυσμού είναι η συλλογή και το εμπόριο ανακυκλώσιμων υλικών, το πλανόδιο εμπόριο και δυστυχώς, η επαιτεία.

Ο οικισμός βρίσκεται εκτός κατοικημένης περιοχής, εκτός σχεδίου πόλης, σε έκταση που ανήκει σε Ιδιώτη και αγοράστηκε από τους Ρομά. Διαθέτει ρυμοτομικό σχέδιο, αποχετευτικό δίκτυο ομβρίων, ηλεκτροφωτισμό δημόσιων χώρων, αστική συγκοινωνία σε απόσταση μικρότερη των 500 μέτρων, ασφαλτόστρωση και πεζοδρόμηση σε ορισμένα σημεία, κοινόχρηστη βρύση. Δεν διαθέτει αποχετευτικό δίκτυο ακαθάρτων, δημόσιους κάδους απορριμμάτων. Δεν διαθέτει επίσης πλατεία, πάρκο, αθλητικές εγκαταστάσεις, παιδική χαρά. Κτίστηκε με βάση πολεοδομικό σχέδιο, στο οποίο περιλαμβάνονταν οι υποδομές αυτές, αλλά δεν εγκρίθηκε ποτέ. Καμία κοινωνική δομή, βρεφονηπιακός σταθμός, δομή φροντίδας, δομή νοσηλείας δεν υφίσταται εντός του οικισμού, παρά μόνον το Κέντρο στήριξης Ρομά.

Καμία δομή εκπαίδευσης επίσης, δεν υφίσταται εντός του οικισμού. Τα παιδιά τα οποία φοιτούν¹² στην Πρωτοβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση, στο 19^ο Δημοτικό σχολείο της Καρδίτσας, σχολείο αποκλειστικά για Ρομά, είναι στο σύνολο τους, σε όλες τις τάξεις 165, εκ των οποίων τα 72 είναι αγόρια και τα 93 κορίτσια. Υπάρχουν επίσης άλλα 10 παιδιά, διασκορπισμένα στα σχολεία της πόλης.

Η μείωση του αριθμού των παιδιών Ρομά που συνεχίζει την Εκπαίδευση του, είναι από δραματική, έως απόλυτη. Τα παιδιά τα οποία φοιτούν¹³ στην ανώτερη βαθμίδα, όλα στην

¹¹ Έντυπο καταγραφής χαρτογραφικών δεδομένων για τους ΡΟΜΑ Καρδίτσας Οκτώβριος 2015

¹² Τα στοιχεία παραχωρήθηκαν από τη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας

¹³ Τα στοιχεία παραχωρήθηκαν από τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας

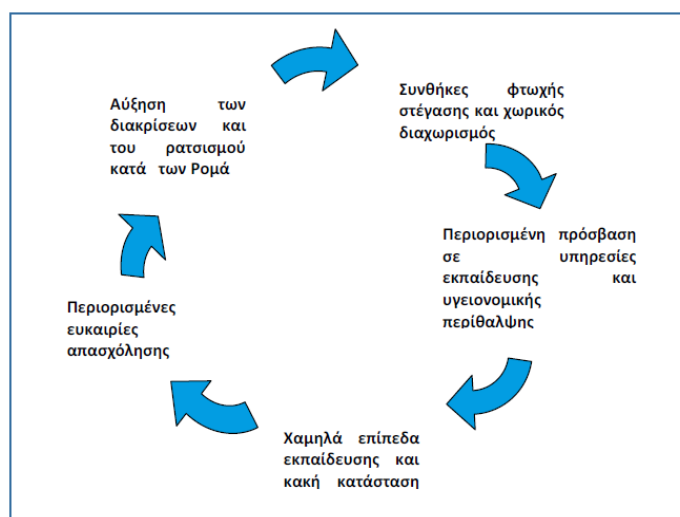
Α΄ Γυμνασίου του 7^{ου} Γυμνασίου Καρδίτσας, είναι στο σύνολο τους 27, 17 αγόρια και 10 κορίτσια. Στα Λύκεια της πόλης, κανένα παιδί Ρομά δε φοιτά το σχολικό έτος 2016 - 2017.

Γίνεται απολύτως καταφανές ότι το επίπεδο διαβίωσης για τους ανθρώπους του οικισμού, συμβάλλει πολύ στην εμφάνιση δευτερογενών προβλημάτων και ειδικά στις γυναίκες της ομάδας.

1.6 Στρατηγικός στόχος

Πολύ μεγάλη πρόκληση για την Ευρώπη είναι να μπει ένα τέλος στον αποκλεισμό των Ρομά. Με ανακοίνωσή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁴ τονίζει την επίμονη οικονομική και κοινωνική περιθωριοποίηση που αντιμετωπίζει η μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης. Προτείνει την έγκριση των εθνικών στρατηγικών ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020, προκειμένου να σπάσει ο φαύλος κύκλος του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και επιμένει στην μεγάλη σημασία που έχει η εφαρμογή προγραμμάτων από τους ΟΤΑ για την επίτευξη βελτιώσεων.

Πίνακας 1.6.1: Ο φαύλος κύκλος του Αποκλεισμού των Ρομά¹⁵

¹⁴ Επικοινωνία από την Επιτροπή προς το Ευρωκοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Ένα πλαίσιο της ΕΕ για την Εθνικές Στρατηγικές Ενσωμάτωσης των Ρομά ως το 2020

¹⁵ Οδηγός για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Δίκτυο EURoma

Αν και οι Ρομά ζουν μαζί μας εδώ και 600 περίπου χρόνια, ακόμα και σήμερα οι πρωταρχικές και θεμελιώδεις ανάγκες τους δεν καλύπτονται, όπως αποτυπώνει ο πίνακας στο Παράρτημα ΣΤ. Δευτερογενή προβλήματα με σοβαρές συνέπειες, ιδιαίτερα στις γυναίκες, είναι το φυσικό επακόλουθο της κατάστασης.

Η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, Ελλήνων και αλλοδαπών που διαβιούν νόμιμα, η πρόοδος και η ενδυνάμωση των γυναικών Ρομά, αποτελεί το στρατηγικό στόχο της χώρας. Κατ' αναλογία, σε μικροκλίμακα αποτελεί και το στρατηγικό στόχο του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας. Ο στόχος αυτός μπορεί να περιγραφεί μέσω ειδικότερων στόχων, οι οποίοι ακολουθούν την *Strategy on the Advancement of Romani Women and Girls (2014- 2020)*, *Στρατηγική για την Πρόοδο των Ρομά γυναικών και κοριτσιών (2014- 2020)*, όπως προτείνεται στο Phenjalipe¹⁶, ως η ανάπτυξη ενός υποστηρικτικού πλέγματος δράσεων για τις γυναίκες Ρομά της περιοχής της Καρδίτσας, καθώς και η ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, με τη "χειραφέτηση" και συμμετοχή των ίδιων των γυναικών Ρομά.

Οι ειδικοί στρατηγικοί στόχοι, των δράσεων οι οποίες θα αναπτυχθούν υπέρ των γυναικών Ρομά, περιγράφονται συνοπτικά ως:

1. Καταπολέμηση του ρατσισμού και των στερεοτύπων λόγω καταγωγής και φύλου
2. Πρόληψη και καταπολέμηση των διαφόρων μορφών βίας
3. Ίση πρόσβαση στα δημόσια αγαθά, όπως στέγαση, εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική προστασία, εργασία
4. Διασφάλιση πρόσβασης στη δικαιοσύνη
5. Επαρκής συμμετοχή των ίδιων στις πολιτικές και δημόσιες αποφάσεις
6. Συμπερίληψη σε όλες τις πολιτικές και τα μέτρα

¹⁶ Το Phenjalipe ("Sisterhood"), είναι ένα άτυπο δίκτυο ακτιβιστριών γυναικών Ρομά και οργανώσεων, που ξεκίνησε στο 4ο Διεθνές Συνέδριο των γυναικών Ρομά στο Ελσίνκι, που διοργανώθηκε από τη φινλανδική κυβέρνηση από κοινού με το Συμβούλιο της Ευρώπης, στις 17-18 Σεπτεμβρίου 2013. Το Phenjalipe γεννήθηκε από την επιθυμία των γυναικών Ρομά να γίνουν ορατοί παράγοντες στην πολιτική σκηνή και να διευκολυνθεί η διαδικασία της ενδυνάμωσης και της ενσωμάτωσης των προβληματισμών και προτεραιοτήτων τους, στις πολιτικές και στις δράσεις υπέρ των γυναικών Ρομά σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Το Phenjalipe συνεχίζει να δέχεται την υποστήριξη της Φινλανδικής κυβέρνησης και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Κεφάλαιο 2: Το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας

2.1 Γενική περιγραφή

Το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας είναι Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία, η πλειοψηφία της οποίας ανήκει στο Δήμο Καρδίτσας. Ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 1992, ως δράση πιλοτικού χαρακτήρα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας NOW, New Opportunities for Women, η οποία και χρηματοδότησε τη λειτουργία του ως το τέλος του 1994. Γυναίκες και άνδρες βιώνουν άνισες συνθήκες και έμφυλες διακρίσεις σ' όλο τον κόσμο. Οι διακρίσεις αυτές, δημιουργούν έντονες ανισότητες στην εργασία, στην οικογένεια, στην οικονομία, στην πολιτική. Διαπιστώνεται χωρίς καμιά αμφιβολία πως οι γυναίκες χρειάζεται να μάχονται καθημερινά για ίσα δικαιώματα και ίση συμμετοχή στην εργασία, να προσπαθούν να ανταποκριθούν στους πολλούς ρόλους της καθημερινής τους ζωής, να αγωνίζονται για τη συμμετοχή τους στην πολιτική και τη λήψη αποφάσεων και να διεκδικούν μια ζωή χωρίς βία. Η λειτουργία του φορέα και η ανταπόκριση της τοπικής κοινωνίας, αναγνωρίσθηκε από το Δήμο Καρδίτσας, ο οποίος στηρίζει οικονομικά και πολιτικά το ΚΓΚ μετά το τέλος του προγράμματος και μέχρι σήμερα.

Διοικείται από 9μελές Διοικητικό Συμβούλιο. Έχει την έδρα του στο Δήμο Καρδίτσας, δραστηριοποιείται όμως στην ευρύτερη περιοχή της Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας. Η συλλογικότητα είναι το πρώτο εξωτερικό χαρακτηριστικό του, και αρθρώνεται σε δύο πυλώνες, της ανώτερης διοίκησης, η οποία στη διοικητική ορολογία καθορίζει τις πρακτικές του σκοπού, του στρατηγικού προσανατολισμού και των ελεγκτικών διαδικασιών, και της εσωτερικής διοίκησης - διεύθυνσης, η οποία μεριμνά για τις εκτελεστικές διαδικασίες εκπλήρωσης των στόχων. Η πολυτομεακή του λειτουργία, είναι το δεύτερο χαρακτηριστικό, καθώς, ενώ έχει ως επίκεντρο τη γυναίκα, οι δράσεις επικεντρώνονται σε περαιτέρω τομείς, όπως ο τομέας της επιχειρηματικότητας, καταπολέμησης της βίας, της λειτουργίας δομών για παιδιά, καθώς και ενέργειες προώθησης της ισότητας.

Συμμετέχει σε περιφερειακά, εθνικά και διακρατικά δίκτυα προώθησης των ίσων ευκαιριών, σε όλους τους τομείς δράσης των γυναικών. Η λειτουργία του χρηματοδοτείται από το Δήμο Καρδίτσας και από την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων που συνάδουν με τους σκοπούς του.

Το ΚΓΚ είναι η μοναδική στην Ελλάδα δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που παρέχει αυτές τις υπηρεσίες, κατάλληλα στελεχωμένη με εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και η οποία λειτουργεί με ανεξάρτητο θεσμικό πλαίσιο. Στον οργανισμό εργάζονται σήμερα 14 άτομα, εκ των οποίων, τα 13 είναι γυναίκες, πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη συντριπτική τους πλειοψηφία.

Το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, έχει ως κύριο στόχο την υποστήριξη όλων των γυναικών, στον τομέα της ζωής τους που έχουν ανάγκη, χωρίς κανένα διαχωρισμό.

2.2 Στον οργανισμό λειτουργούν οι παρακάτω Υπηρεσίες

2.2.1 Τμήμα προώθησης της Γυναικείας απασχόλησης

Το τμήμα παρέχει υπηρεσίες ενημέρωσης, συμβουλευτικής και υποστήριξης σε γυναίκες που αναζητούν για πρώτη φορά εργασία, θέλουν να βελτιώσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα, να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας, σε γυναίκες που ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση, να επεκτείνουν ή να βελτιώσουν την υπάρχουσα, με στόχο την άμβλυνση των διακρίσεων, την ένταξη τους τελικά στην αγορά εργασίας.

2.2.2 Τμήμα Υποστήριξης Γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και άλλων ευπαθών κοινωνικών ομάδων

Το τμήμα παρέχει υπηρεσίες σε γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, σε γυναίκες που δέχονται οποιαδήποτε μορφή βίας, σε γυναίκες που ανήκουν σε άλλες ευπαθείς ομάδες. Ειδικότερα παρέχει υποστήριξη και συμβουλευτική, ψυχοκοινωνική και νομική, με ατομικές και ομαδικές συνεδρίες, ενδυνάμωση των ωφελούμενων γυναικών, ενημέρωση για τα δικαιώματά τους, ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα βίας κατά των γυναικών, πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση άλλων οργανισμών.

Με την ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας με φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, ΜΚΟ, ή και άλλου θεσμικού πλαισίου, διαμεσολαβεί και παραπέμπει - εφόσον αυτό απαιτείται - σε ξενώνες, στις αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές, στο δικαστήριο, σε νοσοκομεία, σε φορείς αρμόδιους για προνοιακά ή άλλα επιδόματα, προστασίας και υποστήριξης παιδιών, συνεργάζεται με το τμήμα υποστήριξης της απασχόλησης του Κέντρου, με σκοπό την επανένταξη των γυναικών αυτών στον κοινωνικό στίβο.

2.2.3 Χώρος Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, ΧΔΑΠ

Φιλοξενεί παιδιά προσχολικής ηλικίας, από τις 13:30 έως και τις 21:30 καθημερινά. Κύριο μέλημα των παιδαγωγών είναι να προσφέρουν στα μικρά παιδιά γνώση και ψυχαγωγία, λαμβάνοντας υπόψη την έμφυτη τάση τους για παιχνίδι, αλλά και τις ατομικές ικανότητες του κάθε παιδιού χωριστά. Παιδιά άπορων και μονογονεϊκών οικογενειών, παιδιά μητέρων θυμάτων βίας, παιδιά οικογενειών άλλων ευπαθών κοινωνικών ομάδων επιλέγονται για τη συμμετοχή τους κατά προτεραιότητα.

2.2.4 Βρεφονηπιακός Σταθμός

Ο Βρεφονηπιακός Σταθμός του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας, είναι ο πρώτος και μοναδικός "δημόσιος" βρεφονηπιακός σταθμός που λειτουργεί στην πόλη της Καρδίτσας. Φιλοξενεί κάθε χρόνο είκοσι βρέφη από 2 μηνών έως 2,5 ετών.

2.2.5 Άλλα στοιχεία

Το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας απευθύνεται σε όλες τις γυναίκες και τα παιδιά τους χωρίς διαχωρισμούς. Είναι πιθανό ότι κατατάσσεται ανάμεσα στους μακροβιότερους οργανισμούς υποστήριξης γυναικών, μέγεθος έκφρασης της διάρκειας του κύκλου ζωής, για τη συσχέτισή του με τη διάσταση της βιωσιμότητας, Begley(1995), της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της χώρας και στο χρονικό εκείνο φάσμα που εκκινεί κατά την πρώτη προγραμματική κοινοτική περίοδο. Ανήκει σε κείνους, οι οποίοι σήμαναν την έναρξη της αξιοποίησης των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων, των προερχόμενων από το πρώτο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης. Η χρονική διάσταση, στην περίπτωση του ΚΓΚ, αποτελεί επίσης στοιχείο του Ελληνικού πλαισίου, από το οποίο αντλούμε πληροφορίες για τις "πρώτες" ζυμώσεις στην ανάπτυξη μιας κουλτούρας ευαισθητοποίησης με αναφορά στην κοινωνική οικονομία. Το ΚΓΚ, είναι ένας οργανισμός με μακρό κύκλο ζωής, έχει σχεδόν τη διπλάσια ηλικία από την προτεινόμενη μέση ηλικία των επιχειρήσεων, σύμφωνα με τον Birch (1994).

Συνεργάζεται με ένα ευρύ δίκτυο φορέων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο, αλλά και φυσικά πρόσωπα όταν αυτό απαιτείται. Ενδεικτικά αναφέρεται ο Δήμος Καρδίτσας και Νομικά πρόσωπα αυτού, άλλοι Δήμοι της χώρας, Αναπτυξιακές, Επιμελητήρια, Υπουργεία, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων,

ΚΕΘΙ, Περιφέρεια Θεσσαλίας, ΜΚΟ, Συλλόγους Γυναικών, Συνδικαλιστικούς φορείς, Εργατικά Κέντρα... "Παράγει" υπηρεσίες υποστήριξης γυναικών σε όλους τους τομείς που αυτές δραστηριοποιούνται ή έχουν ανάγκη. Έχει δημιουργήσει τα 24 συναπτά έτη λειτουργίας, ένα μεγάλο δίκτυο φορέων και ανθρώπων. Η μοναδικότητα της δομής, η ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών, η ανάγκη της κοινωνικής υποστήριξης που υφίσταται, διασφαλίζει τη λειτουργία της. Χρησιμοποιεί όλες τις μεθόδους δημοσιοποίησης της δράσης της.

Τα έσοδα του φορέα προέρχονται από την ετήσια εισφορά του Δήμου Καρδίτσας, η οποία καλύπτει το μισό του ετήσιου προϋπολογισμού του, και από την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων – περιφερειακών, εθνικών, διακρατικών - που συνάδουν με τους σκοπούς του. Οι υπηρεσίες του φορέα παρέχονται χωρίς κόστος για τις ωφελούμενες γυναίκες και τα παιδιά τους.

2.3 Υφιστάμενη κατάσταση του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας

Προκειμένου να αποτυπωθεί και να αξιολογηθεί η υφιστάμενη κατάσταση λειτουργίας, η **swot ανάλυση** στην οποία προβήκαμε, δείχνει τα παρακάτω:

ΔΥΝΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Μοναδικότητα παρεχόμενων υπηρεσιών προς τις γυναίκες σε τοπικό και Εθνικό επίπεδο 2. Αυτονομία στη δράση 3. Θεσμικό πλαίσιο «ευέλικτο» 4. Μόνιμη στέγη σε Δημοτικό κτίριο 5. Επαρκής εξοπλισμός 6. Χρήση ΤΠΕ επαρκής 7. Στελέχωση επαρκής για τη μόνιμη λειτουργία 8. Υπάρχοντα στελέχη επαρκώς εξειδικευμένα στο αντικείμενο τους 9. Ετήσια εισφορά Δήμου Καρδίτσας με καταστατική δέσμευση 10. Αδιάλειπτη λειτουργία 24 ετών 11. Τεχνογνωσία στελεχών 12. Δικτύωση σε Τοπικό, Περιφερειακό, Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο 13. Συνεργασία με Εθνικούς θεσμικούς φορείς, όπως Υπουργεία, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), Κέντρο Ερευνών για θέματα 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ελλιπές τμήμα τεκμηρίωσης 2. Ελλιπές τμήμα διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων και άλλων προγραμμάτων 3. Έλλειψη τμήματος προβολής και προώθησης των υπηρεσιών του (site, social media, τύπος) 4. Προσωπικό του φορέα "αποσπασμένο" σε άλλες υπηρεσίες του Δήμου 5. Υπόλογο μισθοδοσίας στελεχών που δεν παρέχουν υπηρεσίες στον φορέα 6. Διασύνδεση ανεπαρκής με Δημόσιες υπηρεσίες, όπως ο ΟΑΕΔ 7. Επικάλυψη παρεχόμενων υπηρεσιών με άλλους οργανισμούς ή διευθύνσεις του Δήμου 8. Ανεπαρκής "επισκεψιμότητα" δομής από ειδικές ομάδες γυναικών (ρομά, πρόσφυγες, άστεγες) 9. Ανεπάρκεια κάλυψης έκτακτων υπηρεσιακών αναγκών

Ισότητας (ΚΕΘΙ) 14. Διείσδυση στην τοπική κοινωνία και στις αρχές	10. Ανεπαρκής επιμόρφωση προσωπικού 11. Ανεπαρκής γνώση ξένων γλωσσών
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
1. Νέα προγραμματική περίοδος χρηματοδοτήσεων 2014 – 2020 2. Αναδιοργάνωση λειτουργίας 3. Κοινωνικές παρεμβάσεις εκτός δομής 4. Κρίση οικονομική, κοινωνική, ωφελούμενων	1. Ασταθής ροή χρηματοδοτήσεων από την υλοποίηση προγραμμάτων 2. Κίνδυνος διακοπής ή μείωσης ετήσιας εισφοράς Δήμου, λόγω μειωμένων πόρων 3. Δυσκολία προσλήψεων προσωπικού, ή και εξωτερικής συνεργασίας, λόγω θεσμικού πλαισίου

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η SWOT ανάλυση υποδεικνύει, μεταξύ των άλλων, αφενός ως αδύνατο σημείο τη μη επισκεψιμότητα της δομής από γυναίκες Ρομά, θύματα ή όχι ενδοοικογενειακής βίας, αφετέρου ως ευκαιρία την αναδιοργάνωση της λειτουργίας της με την προσθήκη νέων υπηρεσιών. Ενέργεια αυτού του τύπου είναι και αυτή που μελετούμε στην παρούσα εργασία: την εφαρμογή πιλοτικής δράσης εκτός δομής για γυναίκες Ρομά.

Κεφάλαιο 3: Η εμπειρική έρευνα

3.1: Σκοπός της έρευνας

Η κοινότητα των Ρομά που ζει τόσο κοντά στην πόλη της Καρδίτσας, αλλά και τόσο "μακράν" από τα συλλογικά τεκταινόμενα σ' αυτή, ήταν η αφορμή για τη διεξαγωγή της έρευνας στο πλαίσιο υλοποίησης Ευρωπαϊκού προγράμματος, η δευτερογενής ανάλυση της οποίας, οδήγησε στη διερεύνηση της πρότασης που μελετάται.

Σκοπός της έρευνας είναι η παρουσίαση και η αξιολόγηση των παρεχόμενων σήμερα υπηρεσιών, διαφόρων οργανισμών από όλη τη χώρα, σε γυναίκες με καταγωγή Ρομά, πολλές από τις οποίες είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας.

Ερευνήθηκε η εφαρμογή της Κοινωνικής Πολιτικής για τους Ρομά και ειδικότερα για τις γυναίκες Ρομά, στους οργανισμούς που συμμετείχαν¹⁷.

Συγκεκριμένα μέσω της ποιοτικής έρευνας, στο τμήμα της που εδώ παρουσιάζεται, διερευνήθηκαν κυρίως οι απόψεις των εργαζομένων των οργανισμών, αφού καταγράφηκε το εκπαιδευτικό τους επίπεδο, για τις γυναίκες Ρομά, ως προς:

- Την εμπειρία εργασίας
- Τη γνώση τους για την κοινότητα και τις ιδιαιτερότητες των Ρομά
- Την ειδική κατάρτιση για την εργασία με την ομάδα
- Την προσέγγιση τους
- Την ανταπόκριση των γυναικών Ρομά
- Το είδος της παρεχόμενης υποστήριξης
- Το είδος της αναζητούμενης υποστήριξης
- Τη βελτίωση ή όχι της κατάστασης μετά την παρέμβαση
- Τι συμβάλλει θετικά στη βελτίωση της κατάστασης των ωφελούμενων γυναικών
- Ποιες είναι οι κυριότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην εργασία τους
- Το βαθμό ικανοποίησης τους από την αντιμετώπιση της υφιστάμενης κατάστασης
- Αν πρέπει να γίνουν αλλαγές και από ποιους
- Ποιες είναι οι προτάσεις τους

¹⁷ Παράρτημα Β

3.2: Υπόθεση εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα

Από τον πληθυσμό των 850 γυναικών που κατοικούν στη Μαύρικα, σχεδόν μηδενικός είναι ο αριθμός των γυναικών οι οποίες κάνουν χρήση των υπηρεσιών του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας τα 24 χρόνια της λειτουργίας του, όπως προκύπτει από τα αρχεία της δομής.

Το γεγονός αυτό, οδηγεί στην αρχική αναρώτηση "γιατί οι γυναίκες Ρομά δεν χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του ΚΓΚ", μια δομή πολύ φιλική στις γυναίκες που απευθύνονται σ' αυτή; Τι συμβαίνει στην υπόλοιπη χώρα; Ποιες είναι οι απόψεις των ανθρώπων που εργάζονται σε δομές κοινωνικού χαρακτήρα; Μήπως πρέπει να ανασχεδιασθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες ή και να προστεθούν νέες;

Για την παρούσα έρευνα υποθέτουμε, ότι η λειτουργία και η ανάπτυξη του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας με στόχο τη στήριξη των γυναικών Ρομά που προέρχονται από τον οικισμό της Μαύρικας, μπορεί να επιφέρει πολλαπλά οφέλη, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο της ομάδας, αλλά και στην τοπική κοινωνία.

Το ερώτημα που θα μας απασχολήσει είναι: Εάν και κατά πόσον το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, οργανισμός του Δήμου Καρδίτσας, με πολυετή λειτουργία υποστήριξης των γυναικών της περιοχής, χωρίς διαχωρισμούς, μπορεί να αναπτύξει τη δράση του και εκτός δομής με στόχο την αποτελεσματική υποστήριξη και των Γυναικών Ρομά.

Τα ερευνητικά ερωτήματα, προς περαιτέρω κοινωνιολογική μελέτη είναι τα ακόλουθα:

1. Το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, ΚΓΚ, επιτυγχάνει τον στόχο της υποστήριξης των γυναικών Ρομά, όπως συμβαίνει με τις άλλες ομάδες γυναικών που απευθύνονται σ' αυτό;
2. Το ΚΓΚ είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις που προκύπτουν προκειμένου να αναπτύξει δράση εκτός δομής για την στήριξη γυναικών Ρομά;
3. Το ΚΓΚ διαθέτει την απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή και το απαραίτητο εξειδικευμένο και καταρτισμένο υπαλληλικό προσωπικό;
4. Τι πρέπει να αλλάξει στη λειτουργία του ΚΓΚ, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των γυναικών Ρομά;

3.3: Μεθοδολογία της έρευνας

A. Βιβλιογραφική επισκόπηση

Η βιβλιογραφική επισκόπηση δείχνει ότι η μεθοδολογία της έρευνας αποτελεί μία ενέργεια κατά την οποία καλείται ο ερευνητής να διαλέξει, να αλληλεπιδράσει, να αξιολογήσει και να καθορίσει τις μεθόδους που θα χρησιμοποιήσει στην έρευνα (Wellington, 2000), επιλέγοντας τις ενδεδειγμένες, κάθε φορά, που θα του διασφαλίσουν την διεξαγωγή επιτυχούς έρευνας και την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων.

Για την παρούσα έρευνα επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος, ως η καταλληλότερη, καθώς στοχεύει στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση κοινωνικών κατά βάση φαινομένων (Ιωσηφίδης, 2008), και λειτουργεί συμπληρωματικά, καθώς προσπαθεί να αναδείξει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εργαζομένων στελεχών, τις έμφυλες διαστάσεις του φαινομένου που ανακύπτουν, τις ιδιαιτερότητες του υφιστάμενου κοινωνικού περιβάλλοντος προς όφελος της ομάδας πληθυσμού που εξετάζεται.

Η ποιοτική μέθοδος δίνει την ευκαιρία να στοχεύσουμε στα υποκείμενα και στην εμπειρία για την οποία μιλούν, να εμβαθύνουμε. Αυτό που συμβαίνει είναι μια "λεπτή" περιγραφή (Geertz, 1973) από την πλευρά των ερευνητών. Πέρα, όμως, από τη λεπτομερή ανάλυση, οι ποιοτικές μέθοδοι καταγράφουν τη "φωνή" του υποκειμένου και τις εκφράσεις του (Eisner, 1991). Εκείνο επίσης που έχει βαρύτητα στις ποιοτικές μεθόδους είναι η κρίση του ερευνητή και όσων θα διαβάσουν την έρευνα (Eisner, 1991: 39).

Ακολουθήθηκε η ποιοτική μέθοδος διότι θεωρήθηκε η καταλληλότερη αναφορικά με την συγκέντρωση των πληροφοριών και στοιχείων της λειτουργίας των δομών κοινωνικής πολιτικής. Διεξάχθηκαν σε βάθος συνεντεύξεις βασισμένες σε ημιδομημένο ερωτηματολόγιο, από τις οποίες συγκεντρώθηκε πραγματολογικό υλικό προς ανάλυση και εξαγωγή συμπερασμάτων.

B. Δείγμα

Η αρχική έρευνα, την οποία διενήργησε το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας το 2015, είχε ως στόχο να εντοπίσει και να καταγράψει τις Υπηρεσίες εκείνες, οι οποίες παρέχουν υποστήριξη σε γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, που προέρχονται από την

ομάδα των Ρομά, σ' όλη τη χώρα. Οργανισμοί τόσο εξειδικευμένοι, δεν υπάρχουν στη χώρα. Ο εντοπισμός και η καταγραφή αφορούσε σε φορείς, κάθε τύπου, οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες και σε γυναίκες με καταγωγή Ρομά.

Προκειμένου να δημιουργηθεί ο αρχικός κατάλογος των οργανισμών στους οποίους θα απευθύνονταν η έρευνα, χρησιμοποιήθηκε το δίκτυο των φορέων με τους οποίους συνεργάζεται το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, το προσωπικό δίκτυο, το διαδίκτυο. Η πρώτη επαφή ήταν τηλεφωνική, προκειμένου να επικαιροποιηθούν και να πιστοποιηθούν τα απαραίτητα στοιχεία. Επόμενη ενέργεια ήταν η αποστολή ερωτηματολογίου με email στον κάθε φορέα ξεχωριστά. Τα emails που διακινήθηκαν ήταν περίπου 150. Συγκεντρώθηκαν τελικά 70 ερωτηματολόγια από Δημοτικές Υπηρεσίες, ΜΚΟ, Κρατικούς Οργανισμούς, Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, Κέντρα Στήριξης Ρομά, Αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες. Τα ερωτηματολόγια αυτά κωδικοποιήθηκαν και οδήγησαν στα πρώτα σημαντικά συμπεράσματα. Η επιλογή του υπό εξέταση δείγματος έγινε με άξονα την σχετική εμπειρία τους στο συγκεκριμένο χώρο. Στη συνέχεια από τους 70 φορείς που ανταποκρίθηκαν, μετά από μελέτη επιλέχθηκαν οι 28 οργανισμοί και 2 ωφελούμενες Ρομά για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, με βάση ημιδομημένο ερωτηματολόγιο.

Γ. Το εργαλείο

Για τη συγκεκριμένη έρευνα επιλέχθηκε ως εργαλείο συλλογής ποιοτικών δεδομένων, η ημιδομημένη συνέντευξη, καθώς επιτρέπει την σε βάθος διερεύνηση θεμάτων, όπως σκέψεις, αξίες, προκαταλήψεις, στάσεις, συναισθήματα, εμπειρίες, απόψεις και αναπαραστάσεις χρησιμοποιώντας εννοιολογικές κατηγορίες, οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα εξέτασης σημείων, τα οποία άλλα ερευνητικά εργαλεία είναι δύσκολο να προσεγγίσουν (Κυριαζή, 1999), (Ιωσηφίδης, 2003), (Αβραμίδης & Καλυβά, 2006).

Δ. Η διαδικασία

Η έρευνα, με την ημιδομημένη συνέντευξη, πραγματοποιήθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2016, στην Καρδίτσα, από το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας. Από τις 28 συνεντεύξεις των στελεχών, οι 28 έγιναν μέσω τηλεφώνου και οι 3 στην έδρα των οργανισμών. Στελέχη των 28 οργανισμών που διασπείρονται σε όλη τη χώρα, ερωτήθηκαν από τη συνεντεύκτρια. Η κάθε συνέντευξη διήρκεσε κατά μέσο όρο 60 λεπτά της ώρας. Κατά τη

διάρκεια των συνεντεύξεων κρατούνταν αναλυτικές σημειώσεις. Μετά από κάθε συνέντευξη ακολουθούσε η καταγραφή των δεδομένων. Η ποιοτική μέθοδος, που ακολουθήθηκε ως η καταλληλότερη σχετικά με τη συγκέντρωση πληροφοριών και στοιχείων της «καθημερινότητας» των ανθρώπων, συγκέντρωσε το απαιτούμενο πραγματολογικό υλικό.

Ε. Θέματα δεοντολογίας

Έχοντας ως βάση την κινητοποίηση του ερωτώμενου στελέχους να μιλήσει ανοιχτά για τα θέματα που πραγματεύεται η έρευνα, να τα διατυπώσει με τον ευκρινέστερο τρόπο και να εμβαθύνει, επιδιώχθηκε η διασφάλιση κλίματος εμπιστοσύνης. Αυτό αποτέλεσε προτεραιότητα, επεξηγώντας από την πρώτη στιγμή, με σαφή τρόπο και με όλες τις απαραίτητες διευκρινήσεις, τον σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας, καθώς και τα βήματα που θα ακολουθήσουν.

Ζητήματα εμπιστευτικότητας και ανωνυμίας των συμμετεχόντων, η οποία παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη "στέρεων" σχέσεων ανάμεσα στην ερευνήτρια και τον/την ερωτώμενο/η και θα πρέπει να είναι αμφίδρομη, σε όλη τη διάρκεια της συνέντευξης καθώς και θέματα δεοντολογίας όπου επιβάλλει να ανακοινώνεται ο σκοπός και να τηρούνται όλοι οι κανόνες δεοντολογίας της συνέντευξης στους συμμετέχοντες (Ιωσηφίδης, 2003), αποτέλεσαν από την αρχή, μέρος των "κανόνων" υλοποίησης της συνέντευξης. Ακολουθήθηκαν όλοι οι σχετικοί κανόνες δεοντολογίας, με την εξαρχής ενημέρωση του/της ερωτώμενου/ης για τα οφέλη της έρευνας, για το πώς θα χρησιμοποιηθούν οι πληροφορίες που θα δώσει και ότι τα προσωπικά του δεδομένα δεν θα διοχετευτούν σε τρίτα μέρη.

Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα έρευνας

4.1: εισαγωγή

Οι ερωτήσεις της ημιδομημένης συνέντευξης είχαν διαφοροποιήσεις, ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο απευθύνονταν. Όλοι οι ερωτώμενοι/ες, ήταν στελέχη των οργανισμών με πολλά χρόνια εμπειρίας από την εργασία τους στο πεδίο. Αυτό απετέλεσε το κριτήριο επιλογής των συνεντευξιαζομένων. Συνειδητά δεν απευθυνθήκαμε σε άτομα της διοίκησης, για να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα της ωραιοποίησης της κατάστασης.

Όλα τα ημιδομημένα ερωτηματολόγια περιελάμβαναν κοινές ερωτήσεις. Οι κοινές ερωτήσεις 1 - 4 καταγράφουν τα τυπικά προσόντα των στελεχών και την επιστημονική σχέση της εργασίας τους με την ομάδα των Γυναικών Ρομά. Οι ερωτήσεις 5 - 8 αναφέρονται στις υπηρεσίες που παρέχονται και πως αυτές γίνονται αποδεκτές από τις γυναίκες Ρομά. Οι ερωτήσεις 9 - 11 καταγράφουν τα αποτελέσματα της εργασίας των στελεχών με τις γυναίκες Ρομά και τέλος οι ερωτήσεις 12 - 14 καταγράφουν τις προτάσεις των στελεχών¹⁸.

4.2: Παρουσίαση αποτελεσμάτων εμπειρικής έρευνας

4.2.1: Ειδικότητα

Τα ερωτηθέντα στελέχη έχουν όλα πτυχίο Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ΑΕΙ ή ΤΕΙ. Το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην ομάδα που μελετούμε, τις γυναίκες Ρομά, αιτιολογεί τις υφιστάμενες ειδικότητες: κοινωνικοί επιστήμονες στην πλειοψηφία τους. 50% του δείγματος, είναι Κοινωνικοί Λειτουργοί, 22% Κοινωνιολόγοι, 14% Ψυχολόγοι και 14% έχουν άλλη ειδικότητα (Νοσηλεύτρια, Βρεφονηπιοκόμος, Μηχανικός). Το πεδίο ερευνήθηκε για να καταδείξει τη σχετικότητα του Επιστημονικού υπόβαθρου των στελεχών που απαντούν στην παρούσα έρευνα.

¹⁸ Παράρτημα Ε

Γράφημα 4.2.1

4.2.2 Εμπειρία αποκτημένη από την εργασία με γυναίκες Ρομά, περιπτώσεις των οποίων είναι θέματα ενδοοικογενειακής βίας

Η εμπειρία αναφέρεται στα συνολικά έτη εργασίας των ερωτηθέντων στελεχών με γυναίκες Ρομά, εντός ή εκτός του φορέα που επιλέχθηκε για τη συνέντευξη.

Από 0 - 5 έτη εμπειρίας, έχει το 39%

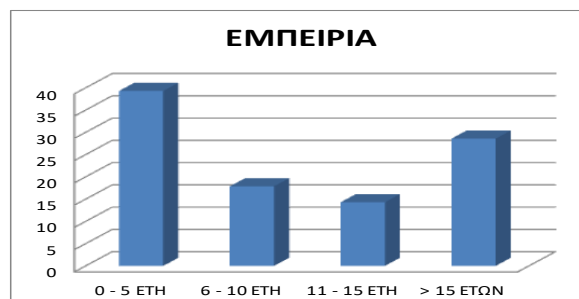
6 - 10 έτη εμπειρίας έχει το 18%

11 - 15 έτη εμπειρίας έχει το 14%

Μεγαλύτερη των 15 ετών εμπειρία εργασίας με τη συγκεκριμένη ομάδα έχει το 29%

Τα στελέχη των οργανισμών στη συντριπτική τους πλειοψηφία, εργάζονται πολλά χρόνια με τη συγκεκριμένη ομάδα, τη γνωρίζουν καλά, γεγονός που συνεπικουρεί τη βαρύτητα της κατατιθέμενης άποψης.

Γράφημα 4.4.2

4.2.3: Γνώση κοινότητας και των ιδιαιτεροτήτων των Ρομά, ειδικά των Γυναικών

Η ερώτηση αποτέλεσε πεδίο υπό διερεύνηση, διότι είναι διαπιστωμένο ότι μη ενδεδειγμένη προσέγγιση των Ρομά, από Φορείς και στελέχη που αγνοούν βασικές αξίες και ιδιαιτερότητες της κοινότητας, προκαλεί δυσπιστία, ακύρωση προσδοκιών, δυσχέρεια τελικά στην υλοποίηση κάθε δράσης που σχεδιάζεται και αναφέρεται στην κοινότητα.

Τα στελέχη διαπιστώνουν και αξιολογούν ως πιο σημαντικά, τα παρακάτω:

- **Υπάρχει έλλειψη εγγράμματης γνώσης (82%):** Οι Ρομά παρουσιάζουν ένα υψηλό ποσοστό αναλφαβητισμού, που θεωρείται το υψηλότερο σε σχέση με άλλες πληθυσμιακές ομάδες. Περισσότερα από τα μισά παιδιά Ρομά στις χώρες της Ευρώπης δεν παρακολουθούν σχολικά μαθήματα. Υπολογίζεται ότι το 65% του συνολικού πληθυσμού των Ελλήνων Ρομά είναι αναλφάβητοι. Οι γυναίκες, ειδικά μεγαλύτερων ηλικιών, θεωρούνται καθολικά αναλφάβητες. Θα πρέπει να αναφερθεί επίσης η διαπίστωση ότι οι Ρομά, αν και έχουν αποσπασματικά φοιτήσει στο Δημοτικό, δεν είναι πάντα αυτονόητο ότι δεν ανήκουν στους αναλφάβητους. Όπως προκύπτει από σχετική έρευνα στην πλειοψηφία τους δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στη διακεκομμένη και μη συστηματική παρακολούθηση του σχολείου, καθώς και στη έλλειψη ενασχόλησης με γραφή και ανάγνωση εκτός σχολείου (Γ.Γ.Λ.Ε., 1996). Οι περισσότεροι μαθητές, 12 ετών και άνω, εγκαταλείπουν το σχολείο για να εργαστούν προκειμένου να συμπληρώσουν το εισόδημα της οικογένειάς τους. Η φοίτηση γίνεται εξαιρετικά ευάλωτη σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως η μετακίνηση, τα οικονομικά προβλήματα που οδηγούν στην παιδική εργασία, η απόσταση από το σχολείο, τα φαινόμενα ρατσισμού στα σχολεία, η έλλειψη κατάλληλης και μόνιμης στέγης¹⁹. Ένας άλλος παράγοντας που συντελεί στο υψηλό ποσοστό του αναλφαβητισμού είναι οι πρώιμοι γάμοι. Ακόμη και αν οι γονείς στείλουν τα παιδιά στο σχολείο, η "απαίτηση" για γάμο στην ηλικία 13 - 16 θα οδηγήσει μοιραία στην εγκατάλειψη του σχολείου. **Αυτό συμβαίνει φυσικά συχνότερα στα κορίτσια απ' ότι στα αγόρια και είναι ένα κομβικό σημείο του σχεδιασμού της δράσης του ΚΓΚ.**

¹⁹ Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά, Δεκέμβριος 2011, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

- Υπάρχει έλλειμμα εμπιστοσύνης από τις γυναίκες Ρομά (89%) :** Η κατάσταση αιτιολογείται απολύτως από τη συνέχιση του κοινωνικού αποκλεισμού - γεγονός που αντιβαίνει κατάφωρα στις θεμελιώδεις αξίες της ζωής - που υφίστανται καθημερινά οι Ρομά, γυναίκες και άνδρες. Ο "αντιαθιγγανισμός" και η έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινοτήτων Ρομά και της υπόλοιπης κοινωνίας έχουν βαθιές ρίζες στην ιστορία και εξακολουθούν να υφίστανται. Πρέπει να καταθέσουμε στο σημείο αυτό, ότι οι δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και η περιορισμένη κοινωνική ενσωμάτωσή τους οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι οι εκάστοτε αρμόδιες αρχές δεν αναλαμβάνουν τις σχετικές πρωτοβουλίες. Λόγω αυτής της παράλειψης ή αδράνειας δεν καθίσταται εφικτή η εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας όσον αφορά στην εγκατάσταση, στη στέγαση και στην πρόσβαση των Ρομά στα αγαθά και στις υπηρεσίες που διατίθενται από την πολιτεία σε όλους τους κατοίκους της επικράτειας. Από πλευράς δε της κεντρικής διοίκησης ο σχεδιασμός και ο συντονισμός των πολιτικών ενσωμάτωσης φαίνεται ότι είναι ελλιπείς, αποσπασματικοί και αναποτελεσματικοί²⁰. Σε ακόμα πιο δυσμενή θέση βρίσκονται οι γυναίκες Ρομά, οι οποίες υφίστανται τις περισσότερες διακρίσεις τόσο έξω από τον καταυλισμό όσο και μέσα σε αυτόν. Αυτό συμβαίνει γιατί οι γυναίκες αυτές έρχονται αντιμέτωπες και με το φυλετικό και με τον κοινωνικό αποκλεισμό του κράτους στο οποίο ζουν όσο και τον αποκλεισμό και την καταπίεση που δέχονται από την οικογένειά τους²¹. Πολλές γυναίκες Ρομά καθώς και παιδιά πέφτουν θύματα βίας, εκμετάλλευσης και εμπορίας, ακόμα και μέσα στις ίδιες τους τις κοινότητες. Πολλά παιδιά Ρομά βρίσκονται στους δρόμους, με όσους κινδύνους συνεπάγεται αυτό. Φυσικό επακόλουθο όλων των ανωτέρω είναι η "έλλειψη εμπιστοσύνης".
- Έχουν διαφορετική δομή οικογένειας (71%):** Η έννοια της οικογένειας στους Ρομά, αποκτά ευρύτερη διάσταση από ότι στο λοιπό πληθυσμό. Περικλείει και άλλους συγγενείς, παππούδες, γιαγιάδες, θείους, ξαδέρφια, εκτός των γονιών και των παιδιών. Όπως προκύπτει από όλες τις σχετικές μελέτες, ο άνδρας και ειδικότερα ο πλέον ηλικιωμένος, κατέχει μια ιδιαίτερη θέση στην οικογένεια Ρομά. Συνήθως ο πατέρας είναι ο "αρχηγός" της οικογένειας, ακολουθεί ο παππούς και

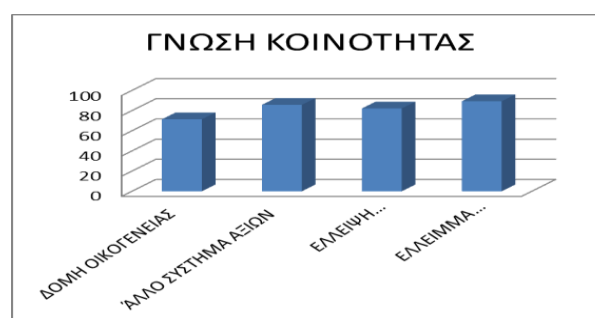
²⁰ Συνήγορος του Πολίτη, Ετήσια Έκθεση 2012

²¹ Ντούσας, Δ., (1997:186)

μόνον όταν αυτοί εκλείπουν το ρόλο αναλαμβάνει η γυναίκα. Ο ρόλος όμως της γυναίκας μέσα στο σπίτι, παρότι φαίνεται να είναι υποβαθμισμένος, είναι πάρα πολύ σημαντικός, αν κριθεί με τους κανόνες της διάρθρωσης μιας οικογένειας Ρομά. Είναι αυτή που διοικεί το σπίτι, ακόμη και αν φαίνεται ότι ο άνδρας αποφασίζει για όλα, είναι αυτή που αποφασίζει για τα παιδιά, είναι αυτή που η γνώμη της ζητείται και για οικονομικά ή επιχειρηματικά θέματα²². **Η θέση της γυναίκας Ρομά στην οικογένεια, αποτελεί επίσης σημαντική παράμετρο για το σχεδιασμό της δράσης εκτός δομής από το ΚΓΚ.**

- **Έχουν άλλο σύστημα αξιών (86%) :** Οι Ρομά είναι πληθυσμός με ιδιαίτερη παράδοση. Οι συνεκτικοί δεσμοί ανάμεσά τους είναι τέτοιοι που τους βοήθησαν να ξεπεράσουν προβλήματα αποκλεισμού, πολιτισμικής αφομοίωσης και πολλές φορές γενοκτονιών (Γ. Έξαρχος, 1997). Ως ομάδα παρουσιάζει ένα ιδιαίτερο πολιτισμικό σύστημα και σύστημα αξιών, που επηρεάζει αναμφισβήτητα τόσο τη συγκρότηση, όσο και τη λειτουργία της οικογένειας. Η "μελέτη" αυτής της οικογένειας, **ιδιαίτερα του ρόλου σ' αυτήν της γυναίκας Ρομά**, είναι πολύ σημαντική για την κατανόηση ολόκληρης της κοινωνίας τους. Ο άξονας γύρω από τον οποίο αναπτύσσονται οι δομές της κοινότητας των Ρομά και σχέσεις είναι εκείνος της συγγένειας - οικογένειας, **βασική επίσης παράμετρος σχεδιασμού της δράσης του ΚΓΚ.**

Γράφημα 4.2.3

²² "Η Τσιγγάνικη οικογένεια στην Ελληνική κοινωνία"

4.2.4: Ειδική κατάρτιση για εργασία με γυναίκες Ρομά, για θύματα ενδοοικογενειακής βίας ειδικότερα

Είναι γνωστό ότι τα αίτια της βίας κατά των γυναικών, συνδέονται άμεσα με την ανισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, καθώς και τις κοινωνικό - οικονομικές δομές εξουσίας, τόσο στην δημόσια όσο και στην ιδιωτική ζωή. Οι γυναίκες Ρομά αντιμετωπίζουν πολλαπλές και διατομεακές διακρίσεις, λόγω φύλου και λόγω εθνοτικής καταγωγής. Έχουν περιορισμένη πρόσβαση στην απασχόληση, την εκπαίδευση, την υγεία, τις κοινωνικές υπηρεσίες, τη λήψη αποφάσεων. Οι διακρίσεις αυτές μπορούν να εμφανιστούν εντός του βασικού κορμού της κοινωνίας στο πλαίσιο ενός αυξανόμενου ρατσισμού εις βάρος των Ρομά, αλλά και εντός των κοινοτήτων τους. Την πραγματικότητα αυτή πρέπει να αντιμετωπίσουν οι σύμβουλοι των οργανισμών. Όλα τα ερωτηθέντα στελέχη απάντησαν ότι δεν έχουν παρακολουθήσει κάποια ειδική κατάρτιση, ή εκπαίδευση σε συγκεκριμένο εργαλείο για την εργασία τους με γυναίκες Ρομά, θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται είναι αυτές που απευθύνονται σε όλες τις ωφελούμενες γυναίκες που κάνουν χρήση των υπηρεσιών τους.

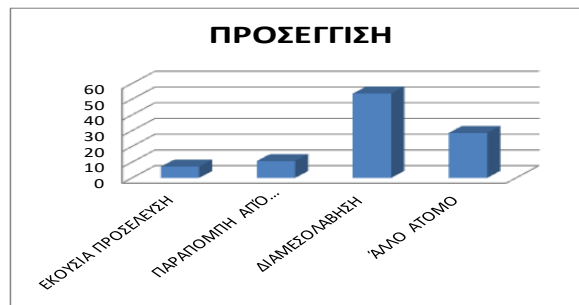
4.2.5: Προσέγγιση γυναικών Ρομά

Βαθιά ριζωμένος διαχωρισμός, η αντιμετώπιση του οποίου οφείλει να αποτελεί προτεραιότητα για τον κάθε οργανισμό, αντιλήψεις και στερεότυπα, ακραίος κοινωνικός αποκλεισμός, αποσπασματικότητα δράσεων, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, είναι μερικοί μόνον από τους λόγους που αιτιολογούν τη δύσκολη προσέγγιση τους.

Από τις γυναίκες που τελικά φθάνουν στις δομές που μελετώνται, έχει πάει σε ποσοστό:

- 7% μόνη της
- 29% με άλλο άτομο, συνήθως άλλη γυναίκα
- 53% με τη διαμεσολαβήτρια και
- 11% έχει παραπεμφθεί από άλλη υπηρεσία

Γράφημα 4.2.5

4.2.6: Ανταπόκριση γυναικών Ρομά στις υπηρεσίες αντιμετώπισης της βίας

Τα περιστατικά βίας, σε γυναίκες Ρομά είναι δύσκολο να εντοπιστούν και να καταγραφούν ως τέτοια, εξαιτίας μιας σειράς παραγόντων. Σε πολλές περιπτώσεις η βία κατά των γυναικών Ρομά θεωρείται ως μια αποδεκτή και συνηθισμένη πρακτική. Το θύμα δεν μιλάει, καθώς φοβάται την περιθωριοποίηση μέσα στην κοινότητα. Οι θύτες σπάνια τιμωρούνται, γεγονός που τις αποθαρρύνει να αναζητήσουν νομική βοήθεια. Είναι λοιπόν αναμενόμενες οι απαντήσεις στο ερώτημα αυτό. Μόνον ένα ποσοστό 3% των ερωτηθέντων στελεχών απαντά ότι η ανταπόκριση των γυναικών Ρομά είναι πολύ καλή και ένα 7% ότι είναι καλή. Το υπόλοιπο 90% απαντά ότι η ομάδα αυτή των γυναικών, έχει μέτρια - 29% - έως ελάχιστη ανταπόκριση - 61%.

Γράφημα 4.2.6

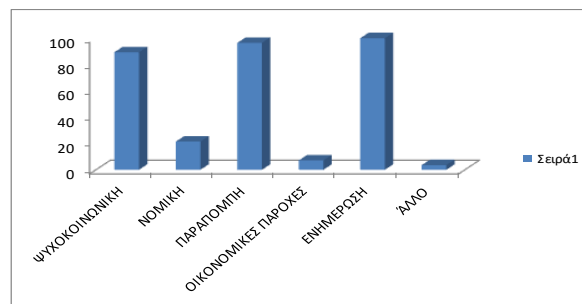
4.2.7: Παρεχόμενη υποστήριξη

Οι υπηρεσίες που συμμετέχουν στην έρευνα παρέχουν, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, υπηρεσίες όπως αυτές καθορίζονται από το Εθνικό πλαίσιο ή από τους κανόνες εφαρμογής των διαφόρων συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Παρατηρούμε ότι δεν επεκτείνονται σε "μη τυπικές" μεθόδους υποστήριξης. Η

ψυχοκοινωνική στήριξη, η παραπομπή και η ενημέρωση της ομάδας, σχετίζεται άμεσα με τον τύπο των υπηρεσιών που μελετώνται, οι οποίες είναι σχεδόν στο σύνολο τους υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα. Η βελτίωση του βαθμού κοινωνικής ενσωμάτωσης απαιτεί τη βελτίωση όλων των βασικών για κάθε άνθρωπο αγαθών.

- Το 100% παρέχει ενημέρωση στον τομέα της αρμοδιότητας της Υπηρεσίας
- 89% παρέχει ψυχοκοινωνική στήριξη
- 21% παρέχει νομική στήριξη
- 96 % έχει τη δυνατότητα της παραπομπής
- 7% παρέχει οικονομική στήριξη
- 4% άλλου τύπου

Γράφημα 4.2.7

4.2.8: Αιτούμενη υποστήριξη

Οι γυναίκες που φθάνουν στις υπηρεσίες, έχουν όλες ανάγκες ψυχοκοινωνικής στήριξης και όλες ζητούν οικονομική ενίσχυση. Οι φορείς απάντησαν στο σύνολο τους (100%) θετικά στα παραπάνω ερωτήματα. Πολύ μεγάλο ποσοστό (54%) των στελεχών που ρωτήθηκαν, αναφέρει ότι **οι γυναίκες αυτές θέλουν ν' αποκτήσουν κοινωνικές δεξιότητες**. Αρκετά μεγάλο ποσοστό (29%), αναφέρει ότι ενδιαφέρονται να αποκτήσουν **ένα αρχικό κεφάλαιο**, ώστε να ξεκινήσουν μια "επιχείρηση" για προσωπική οικονομική ανεξαρτησία, αλλά και ακόμη μεγαλύτερο ποσοστό αυτών, εκτιμά από την διαρκή ενασχόληση με την ομάδα, ότι **επιθυμούν να "διδασθούν", να μάθουν με διαφορετικό τρόπο**, άτυπες μορφές εκπαίδευσης ονομάστηκε στην έρευνα. **Η εναλλακτική μέθοδος "διδασκαλίας" θα αποτελέσει συνιστώσα της πρότασης του ΚΓΚ.**

Γράφημα 4.2.8

4.2.9: Βελτίωση κατάστασης μετά την παρέμβαση

Περίπου 1 στις 3 (33%), υπηρεσίες που παρείχαν ψυχοκοινωνική στήριξη, καθώς και η 1 στις 2 (50%) που παρείχαν ενημέρωση, απαντούν ότι υπάρχει βελτίωση μετά την παρέμβαση τους στην ομάδα. Οι υπηρεσίες που παρείχαν άλλου τύπου υποστήριξη, επιβεβαιώνουν μικρά ποσοστά βελτίωσης της κατάστασης των ωφελούμενων γυναικών.

Γράφημα 4.2.9

4.2.10: Παράγοντες θετικής συμβολής στη βελτίωση της κατάστασης

Τα ποσοστά των απαντήσεων για τους παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στη βελτίωση της κατάστασης των γυναικών Ρομά, έχουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και για το βαθμό σύγκλισης. Όλες οι υπηρεσίες, το 100%, θεωρούν την καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης απαραίτητη, το 89 % αναφέρει τις δράσεις με διάρκεια, το 71% αναφέρει τη γνώση και την κατανόηση της κοινότητας και των ιδιοτήτων της, το 79% αναφέρει την εκπαίδευση και το 64% την ψυχοκοινωνική υποστήριξη που παρέχεται. Το ποσοστό αυτό, αρκετά υψηλό, είναι ταυτόχρονα και το χαμηλότερο στη λίστα των απαντήσεων, γεγονός με ενδιαφέρον για την περαιτέρω διερεύνηση.

Γράφημα 4.2.10

4.2.11: Κυριότερες δυσκολίες στην εργασία με γυναίκες Ρομά

Οι εθμικές αντιλήψεις (93%) και τα θέματα ταμπού (71%) είναι αυτά που δυσκολεύουν περισσότερο τα στελέχη των υπηρεσιών, στην εργασία τους με γυναίκες Ρομά. Το έλλειμμα συντονισμού των υπηρεσιών και συχνά η αλληλοεπικάλυψη τους, επίσης δυσχεραίνει την εργασία του (50%) εξ αυτών. Λίγο μεγαλύτερο ποσοστό (54%) θεωρεί ότι η αποσπασματικότητα των ενεργειών είναι σημαντικός παράγοντας δυσκολίας. Εξαιρετικής σημασίας είναι τα ευρήματα για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της πιλοτικής δράσης από το ΚΓΚ.

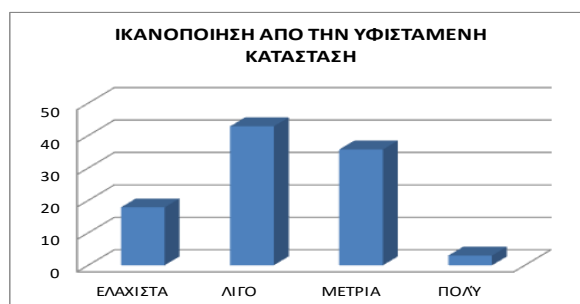
Γράφημα 4.2.11

4.2.12: Ικανοποίηση των εργαζομένων από την υφιστάμενη κατάσταση

Μόνον το 3% των εργαζομένων είναι ικανοποιημένο πολύ από την υφιστάμενη κατάσταση. Φωτεινή εξαίρεση μίας υπηρεσίας, η οποία όμως επιβεβαιώνει τον κανόνα. Το υπόλοιπο 97% είναι από ελάχιστα έως μέτρια ικανοποιημένο.

Γράφημα 4.2.12

4.2.13: Αλλαγές από ποιους

Όλα τα στελέχη απάντησαν ότι αλλαγές πρέπει να γίνουν από όλους μαζί. Το κράτος, η Αυτοδιοίκηση με τους φορείς της, η κοινωνία και οι ίδιοι οι Ρομά, πρέπει να οδηγήσουν ή να οδηγηθούν σε αλλαγές

Γράφημα 4.2.13

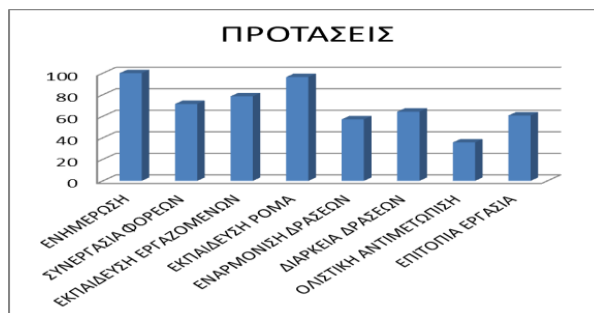
4.2.14: Ποιες είναι οι προτάσεις σας για να είναι αποτελεσματικότερη η δική σας εργασία με τη συγκεκριμένη ομάδα γυναικών Ρομά

Οι απαντήσεις των στελεχών των οργανισμών, συνοψίζονται στους παρακάτω τομείς δράσεων:

- Περαιτέρω ενημέρωση των γυναικών Ρομά για τις παρεχόμενες υπηρεσίες
- Συνεργασία των φορέων για την πολύπλευρη υποστήριξη τους
- Εκπαίδευση των στελεχών σε ειδικά για την ομάδα εργαλεία
- Εκπαίδευση, άτυπη και τυπική, και επαγγελματική κατάρτιση των γυναικών Ρομά
- Εφαρμογή επιπλέον δράσεων εναρμονισμένων πλήρως στην κουλτούρα και τις ιδιαιτερότητες τους
- Εφαρμογή δράσεων με διάρκεια

- Ολιστική αντιμετώπιση του προβλήματος
- Εργασία επιτόπια, εκτός της επίσημης υπηρεσίας

Γράφημα 4.2.14

4.3 : Συγκριτική αξιολόγηση αποτελεσμάτων

Οι απαντήσεις των στελεχών των οργανισμών που συμμετείχαν στην έρευνα, όλα με εξειδίκευση στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες, με μεγάλη εμπειρία εργασίας στο πεδίο και πολύ καλή γνώση των ιδιομορφιών της κοινότητας των Ρομά, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για τον εντοπισμό και την καταγραφή των προβλημάτων της ομάδας. Οι προτάσεις τους, προτάσεις με σημαντική βαρύτητα, αποτελούν προτάσεις βάσης για την έναρξη της διενέργειας διαλόγου εφαρμογής δράσεων νέου ή και εναλλακτικού τύπου.

Οι γυναίκες Ρομά, συνιστούν μία δυναμική πληθυσμιακή ομάδα, η οποία βιώνει βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις και στερεότυπα και δεν προσεγγίζεται ικανοποιητικά σε επίπεδο δράσεων ή και στρατηγικής, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Οι εθιμικές αντιλήψεις, τα θέματα ταμπού, η αποσπασματικότητα των ενεργειών, το έλλειμμα συντονισμού των υπηρεσιών και η αλληλοεπικάλυψη, δυσχεραίνει την εργασία των στελεχών.

Κοινωνική Πολιτική εφαρμόζεται από όλες τις βαθμίδες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και από θεσμικούς φορείς, αλλά και από κοινωνικές ή εθελοντικές συλλογικότητες, ΜΚΟ, Εκκλησία, Ενεργούς πολίτες. Πολλοί από αυτούς τους φορείς απευθύνονται στην ίδια ομάδα πληθυσμού, με παρεμφερείς δράσεις και αλληλεπικαλυπτόμενες ενέργειες.

Η διαπίστωση αυτή προκύπτει αβίαστα από την ποιοτική έρευνα που διενεργήθηκε από το ΚΓΚ το 2016, περιγράφηκε ήδη, και η οποία έρχεται να επιβεβαιώσει την ανεπάρκεια ή και την αναποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων πολιτικών κοινωνικής ενσωμάτωσης των γυναικών Ρομά. Ο συντονισμός των υφιστάμενων υπηρεσιών και δράσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αλληλοεπικαλύψεις και οι ενίοτε ανταγωνιστικές παρεμβάσεις, που εποπτεύονται ή υλοποιούνται από διαφορετικούς οργανισμούς, θεωρείται απολύτως απαραίτητος.

Ο αναλφαβητισμός στις γυναίκες Ρομά είναι σχεδόν καθολικός. Ένας αριθμός παραγόντων αιτιολογεί το γεγονός: οι συνθήκες διαβίωσης, η έλλειψη του σχολείου κοντά τους, η εγκατάλειψη του σχολείου, η μετακίνηση των οικογενειών, τα στερεότυπα της φυλής και η θέση των κοριτσιών, η δομή της πατριαρχικής οικογένειας και ο ρόλος της γυναίκας σ' αυτή, οι παραδοσιακοί οικογενειακοί ρόλοι οι οποίοι δημιουργούν πρόσθετους μηχανισμούς αποκλεισμού στις γυναίκες Ρομά, οι πρώιμοι γάμοι. Ενώ υπάρχει μια θετική τάση στις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών Ρομά, υπάρχει ακόμα πολύς δρόμος να διανύσουν οι γυναίκες Ρομά για να γίνουν αυτόνομες και να αισθάνονται ότι μπορούν να κάνουν τις επιλογές τις οποίες οι ίδιες επιθυμούν.

Ο σχεδιασμός και ο συντονισμός των πολιτικών ενσωμάτωσης, που είναι συχνά ελλιπείς, αποσπασματικές και αναποτελεσματικές, η μη εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας όσον αφορά στην εγκατάσταση, στη στέγαση και στην πρόσβαση τους στα αγαθά και στις υπηρεσίες που διατίθενται από την πολιτεία σε όλους τους κατοίκους της επικράτειας, οι συνθήκες διαβίωσης των Ρομά, ειδικά των γυναικών, οι οποίες υφίστανται τις περισσότερες διακρίσεις μέσα και έξω από τον καταυλισμό, έχει ως αποτέλεσμα την έλλειψη εμπιστοσύνης εκ μέρους αυτών. Χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, υψηλά ποσοστά αντικανονικής φοίτησης και πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, υψηλά ποσοστά ανεργίας και λίγες ευκαιρίες απασχόλησης στερούν από τις γυναίκες και τα κορίτσια Ρομά από ρεαλιστικές δυνατότητες για την ενσωμάτωση και την πλήρη συμμετοχή στην κοινωνία.

Η παρεχόμενη υποστήριξη λειτουργεί μέσα από προκαθορισμένο πλαίσιο ενεργειών, όπως αυτές καθορίζονται από τους Εθνικούς κανόνες, ή τους κανόνες διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, τα οποία υλοποιούνται από τους οργανισμούς. Δεν είναι όμως αυτή η ζητούμενη υποστήριξη σε πολλές από τις περιπτώσεις.

Καταγράφονται αιτήματα για εκπαίδευση, για απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων, για εργασία, για αρχικό κεφάλαιο έναρξης επιχειρηματικής δράσης, πολύ ενδιαφέροντα πραγματικά. Η έλλειψη προσωπικών εγγράφων παρεμποδίζει πολλές γυναίκες και κορίτσια Ρομά να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, την απασχόληση.

Τα στελέχη των οργανισμών δεν είναι ικανοποιημένα από την εργασία τους με την ομάδα, τόσο σε επίπεδο συνθηκών όσο και σε επίπεδο αποτελεσμάτων αυτής. Έχουν επίσης ανάγκη να επιμορφωθούν σε καινούργια εργαλεία, ειδικά για την υποστήριξη γυναικών Ρομά, μια ομάδα ιδιαίτερα ευάλωτη.

Η καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης, η σε βάθος γνώση της κοινότητας των Ρομά και των ιδιαιτεροτήτων της, η εκπαίδευση των γυναικών, οι δράσεις με διάρκεια αποτελούν τους κυριότερους παράγοντες οι οποίοι πρέπει να ληφθούν υπόψη σε μελλοντική εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής ενσωμάτωσης αυτών. Πρέπει να γίνουν αλλαγές σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, ήτοι κράτος, τοπική αυτοδιοίκηση, φορείς υποστήριξης, κοινωνία, Ρομά.

Με βάση τα παραπάνω ευρήματα της έρευνας, τη βιβλιογραφική επισκόπηση και τη μελέτη καταγεγραμμένων καλών πρακτικών στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, την ενίσχυση όλων των πολιτικών για την Ισότητα και την ανάδειξή τους ως μια βαθύτατα κοινωνική πολιτική η διαμόρφωση της οποίας θα δημιουργήσει ένα περισσότερο ισορροπημένο ισοζύγιο μεταξύ ανδρών και γυναικών (Esping - Andersen κ. ά., 2006), οι βασικές πτυχές της διαδικασίας που οφείλει το ΚΓΚ να ακολουθήσει στην προτεινόμενη πιλοτική πρόταση για την κοινωνική ενσωμάτωση των γυναικών Ρομά της Καρδίτσας, συνοψίζονται στα παρακάτω:

- Ολοκληρωμένη πολιτική προσέγγιση για την κοινωνική ενσωμάτωση: περιλαμβάνονται ενέργειες όπως η δημιουργία ομάδων εργασίας ειδικών, η ανάπτυξη τοπικών εξειδικευμένων πολιτικών και προγραμμάτων δράσης, η αναζήτηση χρηματοδότησης και από περισσότερο καινοτόμες πηγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των φιλανθρωπικών σωματείων, της Εκκλησίας, των Ιδιωτών.
- Κατάλληλη προσέγγιση: το "κλειδί" είναι η κατανόηση, το χτίσιμο εμπιστοσύνης, η στόχευση για δημιουργία σχέσεων, η ανάπτυξη πρακτικών βασισμένων στις

ανάγκες της ομάδας, με την ενεργή συμμετοχή στο σχεδιασμό τους, των ίδιων των γυναικών Ρομά

- Διαρκής και εξελισσόμενη υποστήριξη: περιλαμβάνονται η στόχευση στην πορεία παρά στην επιτυχία, η διατήρηση των επιδιώξεων, η ανάδειξη της επιτυχίας και της συστηματικής συνεργασίας με τις γυναίκες Ρομά, η ανατροφοδότηση γι' αυτά που μπορούν να κάνουν καλύτερα
- Διαρκής ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για την υφιστάμενη κατάσταση όλων των εμπλεκομένων
- Διατήρηση των επιτευγμάτων για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα
- Επικοινωνία, συνεργασία με άλλους φορείς, για το συντονισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών

Προτείνεται, με βάση όλα τα παραπάνω, η εφαρμογή πιλοτικής δράσης από το ΚΓΚ, εκτός δομής, με κύριο στόχο την υποστήριξη των γυναικών Ρομά που κατοικούν στον οικισμό Μαύρικα της Καρδίτσας. Η δράση θα υλοποιηθεί με σύγχρονη οργανωσιακή αλλαγή του φορέα, όπως αναλύεται στο κεφάλαιο 5 που ακολουθεί.

Κεφάλαιο 5: Η πρόταση

5.1 Περιγραφή

Η δράση η οποία προτείνεται, είναι η παρέμβαση του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας σε γυναίκες Ρομά, μέσα στον οικισμό της Μαύρικας, στον οποίο αυτές κατοικούν, χρησιμοποιώντας μεθόδους *streetwork* και άτυπης εκπαίδευσης, με σύγχρονη οργανωσιακή αλλαγή του φορέα.

Η δράση στοχεύει στην "ενσωμάτωση" των γυναικών Ρομά της Καρδίτσας, μέσω της κατάλληλης προσέγγισης και εργασίας με την ομάδα, αρχικά στην ομάδα των ωφελούμενων γυναικών του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας, ώστε να αμβλυνθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός τον οποίο καθημερινά υφίστανται, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας μιας διαφορετικής κουλτούρας στην επικρατούσα μέχρι σήμερα πρακτική. Ειδικότερα οι γυναίκες αυτές θα "εκπαιδευτούν" ώστε να αναπτύξουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες που διαθέτουν, να αποκτήσουν νέες, να ενδυναμωθούν, να διεκδικούν τα κοινωνικά τους δικαιώματα. Η βελτίωση της ζωής των γυναικών αυτών, είναι το τελικό ζητούμενο.

5.2 Βιβλιογραφική διερεύνηση

Η εργασία εκτός δομής "η εργασία στο δρόμο" *streetwork*, αποτελεί μια απαιτητική μορφή παρέμβασης των κοινωνικών υπηρεσιών²³. Πρόκειται για μια ευέλικτη, δημιουργική και πολύπλευρη προσπάθεια για την κάλυψη ποικίλων κοινωνικών αναγκών διαφόρων ομάδων οι οποίες βιώνουν την περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι Crimmens κ.ά. (2004), αναφερόμενοι στη δουλειά στο δρόμο με νέους, κάνουν λόγο για μια συνεχή πάλη, προκειμένου να παραμείνει η δουλειά στο δρόμο ένα "καθαρό" και "αγνό" μοντέλο παρέμβασης, ενώ οι Factor και Pitts (2001 στο Crimmens κ.α., 2004) παρατηρούν ότι σε αυτό το "αγνό" και "καθαρό" μοντέλο, η δουλειά δεν έχει χρονικά περιθώρια, η σχέση ατόμου και επαγγελματία είναι αμοιβαία επιλογή, το συμβόλαιο είναι υπό συνεχή διαπραγμάτευση και η παρέμβαση έχει έναν ενδυναμωτικό

²³ Οι κοινωνικές υπηρεσίες που μπορούν να κάνουν εργασία εκτός δομής, στελεχώνονται με ειδικότητες των κοινωνικών κυρίως επιστημών, όπως κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, ψυχοθεραπευτές, κοινωνικοί ανθρωπολόγοι

χαρακτήρα. Πρόκειται για μια πολύπλευρη πρακτική, η οποία απαιτεί συγκεκριμένες γνώσεις και δεξιότητες από αυτούς που είναι διαθέσιμοι και αφοσιωμένοι σε αυτήν την κοινωνική και εκπαιδευτική εργασία με ευάλωτους ανθρώπους (Dynamo International²⁴, 2008).

Σύμφωνα με τον Livingstone (1999:51), άτυπη μάθηση *informal learning*, θεωρείται "οποιαδήποτε δραστηριότητα αφορά την κατανόηση, τη γνώση ή τις δεξιότητες που αποκτώνται εκτός του πλαισίου των εκπαιδευτικών μονάδων, των τάξεων ή εργαστηρίων που παρέχονται από εκπαιδευτικούς φορείς, κέντρα κατάρτισης ή κοινωνικούς φορείς." Με άλλα λόγια η άτυπη μάθηση περιλαμβάνει την εκπαιδευτική διαδικασία που πραγματοποιείται εκτός της τυπικής ή μη τυπικής εκπαίδευσης.

Επίσης ως άτυπη μάθηση ορίζεται η διαδικασία με την οποία κάθε άτομο, σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, μαθαίνει και αποκτά στάσεις, αξίες, ικανότητες, δεξιότητες και γνώσεις, από την καθημερινή εμπειρία και τις επιδράσεις που δέχεται από το περιβάλλον. Είναι η μάθηση που προκύπτει από δραστηριότητες της καθημερινής ζωής οι οποίες σχετίζονται με την προσωπική ή οικογενειακή ζωή, την εργασία, τον ελεύθερο χρόνο, την εθελοντική ή πολιτική δράση και δεν έχει συγκεκριμένη διάρθρωση από άποψη μαθησιακών στόχων, χρόνου μάθησης ή διδακτικής υποστήριξης²⁵.

Διαπιστώνεται επίσης ότι οι κοινωνικές πολιτικές που σχεδιάζονται με βάση τη "μηχανιστική" προσέγγιση, η οποία απαιτεί περιβάλλον σταθερό και προβλέψιμο, για τις επιμέρους ομάδες - στόχοι, έχουν καταστεί αναποτελεσματικές. Σηματοδοτείται λοιπόν η ανάδειξη της σπουδαιότητας των "οριζόντιων ή διακλαδικών παρεμβάσεων", προκειμένου να αντιμετωπιστούν με τρόπο παράλληλο διαφορετικής υφής προβλήματα, που αφορούν ταυτόχρονα το ίδιο ή διαφορετικά πρόσωπα, τα οποία, κατ' αρχάς, εμφανίζονται να υπάγονται στην ίδια ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα (Ροζανβαλόν, 2001). Επιπλέον, αναδεικνύεται η σημασία του σχεδιασμού παρεμβάσεων με όρους εξατομικευμένης πολιτικής, προκειμένου να καταστεί εφικτή η αντιμετώπιση της ιδιαιτερότητας κάθε ξεχωριστής περίπτωσης. Η δικτύωση των ποικίλων δομών και

²⁴ Το "Dynamo International" είναι δίκτυο από επαγγελματίες που δουλεύουν στο δρόμο. Σκοπός του είναι να αυξήσει την αποτελεσματικότητα της πρακτικής της εργασίας στο δρόμο, με εκπαίδευση, ανταλλαγή τεχνογνωσίας και της δημιουργίας εκπαιδευτικών εργαλείων για τους επαγγελματίες αυτούς.

²⁵ Άννα Βουγιούκα, Άτυπη Εκπαίδευση και Φύλο, Δεκέμβριος 2015

υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής και, κατ' επέκταση, ο συντονισμός τους, σε συνάρτηση με την εξατομικευμένη προσέγγιση, αποτελούν λοιπόν τον πυρήνα του οργανωτικού - διοικητικού μοντέλου για την άσκηση αποτελεσματικών παρεμβάσεων καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού (Κοντιάδης και Απίστουλας, 2006).

Η "δουλειά στο δρόμο" απευθύνεται σε παιδιά, νέους και ενήλικες άνδρες και γυναίκες, που ζουν σε δύσκολες συνθήκες και υποφέρουν από πολλές μορφές κοινωνικού αποκλεισμού. Ο Τσιάκαλος (1995:49) αναφέρει ότι "ως κοινωνικός αποκλεισμός χαρακτηρίζεται η κατάσταση διαβίωσης σε συνθήκες ανέχειας και μάλιστα στο περιθώριο της κοινωνίας". Οι Ρομά και ειδικότερα οι γυναίκες Ρομά, είναι επίσης η μεγαλύτερη ομάδα της κατηγορίας των ανενεργών ανθρώπων, των ανθρώπων δηλαδή που δεν εργάζονται και ούτε αναζητούν εργασία.

Η εργασία εκτός δομής είναι πολύ απαιτητική και δύσκολη. Ωστόσο, η γνώση και κατανόηση του "προβλήματος" που καλείται να αντιμετωπίσει, η εξειδίκευση των στελεχών, η συστηματικότητα των παρεμβάσεων, ο έλεγχος των στερεοτύπων, είναι στοιχεία τα οποία επικουρούν ένα θετικό αποτέλεσμα.

5.3 Σκοπός και στόχοι της παρέμβασης

Κύριος σκοπός της προτεινόμενης δράσης είναι η παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών σε ομάδες γυναικών, όπως οι Ρομά, οι οποίες δε φθάνουν ποτέ σχεδόν στη δομή για να τις αναζητήσουν και να ωφεληθούν από αυτές. Άμεσος, βραχυπρόθεσμος στόχος είναι η προσπάθεια προσέγγισης, της βαθύτερης κατανόησης του προβλήματος που υφίσταται. Μεσοπρόθεσμος στόχος είναι η επίλυση, στο μέτρο του δυνατού, προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Μακροπρόθεσμος στόχος είναι η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων του κοινωνικού αποκλεισμού στις γυναίκες Ρομά.

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας, ο οποίος "επιβάλλει" θα λέγαμε την ανάπτυξη τοπικών πολιτικών που θα ενσωματώνουν την διάσταση του φύλου, και θα καταπολεμούν φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και διαίωνισης των στερεοτύπων είναι και η "οικονομική κρίση" η οποία απειλεί την συνοχή του κοινωνικού ιστού, ευνοεί φαινόμενα περιθωριοποίησης και καλλιεργεί την εύκολη στοχοποίηση κοινωνικών ομάδων.

Επισημαίνεται στο σημείο αυτό, για μία ακόμη φορά, ότι ο σχεδιασμός κοινωνικών παρεμβάσεων όπως αυτή που προτείνεται, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή όταν αναφέρεται σε κοινωνικά μειονεκτούσες γυναίκες, όπως είναι οι Γυναίκες Ρομά. Οι γυναίκες αυτές βιώνουν τον ρατσισμό μέσα από στερεότυπες αντιλήψεις, στάσεις και προκαταλήψεις. Έτσι λοιπόν, οι όποιες ενέργειες πρόκειται να σχεδιασθούν και να εφαρμοσθούν, θα πρέπει να έχουν ως στόχους, κύριοι και οι δύο, την καταπολέμηση φαινομένων κοινωνικής απομόνωσης και περιθωριοποίησης και την ουσιαστική ένταξη των γυναικών αυτών, στον κοινωνικό ιστό της περιοχής.

Παράλληλα όμως αναπτύσσεται και το νέο μοντέλο λειτουργίας του ΚΓΚ, μέσω της οργανωσιακής του αλλαγής, έτσι ώστε να προσεγγίσει ακόμη περισσότερο το σκοπό ίδρυσης και λειτουργίας του, την υποστήριξη όλων των γυναικών, χωρίς διαχωρισμούς, χωρίς αποκλεισμούς.

5.4: Μεθοδολογία εφαρμογής

5.4.1. Γενικά

Για να επιτευχθεί ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι της εφαρμογής της προτεινόμενης νέας δράσης του ΚΓΚ, προς όφελος μια "δύσκολης" ομάδας επωφελούμενων γυναικών, όπως είναι οι Γυναίκες με καταγωγή ΡΟΜΑ, απαραίτητες προϋποθέσεις είναι:

- α) η πλήρης αποδοχή του δικού τους ιδιαίτερου πολιτισμικού πλαισίου, για το οποίο οφείλουμε να θυμόμαστε ότι είναι και αποτέλεσμα κοινωνικού αποκλεισμού
- β) να ακολουθηθούν οι αρχές που διέπουν την "εργασία εκτός δομής".

Οι αρχές αυτές, όπως η Δέσποινα Παπαδοπούλου αναφέρει²⁶ συνοψίζονται στις παρακάτω:

- 1) **Η αρχή της προσέγγισης:** Οι γυναίκες Ρομά δεν ανήκουν στις ωφελούμενες του ΚΓΚ. Τα 24 χρόνια λειτουργίας του, έχουν καταγραφεί λιγότερες από 5 περιπτώσεις που αναζήτησαν τις υπηρεσίες του φορέα²⁷. Με βάση λοιπόν την

²⁶ Στην έκδοση "Κοινωνικές παρεμβάσεις εκτός δομής, Ένα μεθοδολογικό εργαλείο", Παπαδοπούλου Δέσποινα – Λυγδοπούλου Τίνα, ΕΕΤΑΑ, 2008

²⁷ Εξαίρεση αποτελεί η υλοποίηση ενός συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος, το οποίο είχε ως ομάδα επωφελούμενων γυναίκες Ρομά, το 2003.

πραγματικότητα πρέπει εμείς να πάμε στο μέρος τους, να παρέχουμε χωρίς ενοχές και προκαταλήψεις επαφές, έτσι ώστε να δομήσουμε σχέση εμπιστοσύνης. *"Αυτή η σχέση εμπιστοσύνης αποτελεί τη μισή διαδρομή για μια αποτελεσματική παρέμβαση"* (Παπαδοπούλου, 2008).

- 2) **Η αρχή της κινητής μονάδας.** Αποτελεί βασική προϋπόθεση, ακόμη και με την έννοια της δυνατότητας κινητικότητας της ομάδας εργασίας σε συγκεκριμένο χώρο. Δίνει την ευκαιρία της εδραίωσης της επαφής και της σχέσης με τα άτομα της ομάδας.
- 3) **Η αρχή της διαμεσολάβησης.** Οι γυναίκες Ρομά, οι οποίες ανήκουν σε ομάδα με ιδιαιτερότητες, ζουν σε έντονη εσωστρέφεια, η οποία τις προστατεύει και από τον έξω κόσμο. Οι διαμεσολαβητές είναι ουσιαστικά η "γέφυρα" ανάμεσα στους δύο κόσμους, είναι οι άνθρωποι – κλειδιά, απαραίτητοι για τη συνεργασία με την ομάδα.
- 4) **Η αρχή του ελέγχου των στερεοτύπων.** Το εύκολο συμπέρασμα "έτσι είναι αυτοί", "αυτό θέλουν" είναι στερεότυπες αντιλήψεις που φορτώνουν στάσεις και συμπεριφορές, που εγκαθιδρύουν με τα χρόνια μια "πραγματικότητα". *"Το γεγονός ότι κάποιες συμπεριφορές δεν είναι κατανοητές με βάση τις γνωστές νόρμες του μέσου όρου, δεν τους αφαιρεί τη νομιμοποιητική δύναμη να υπάρχουν. Ο κοινωνικός επιστήμονας που δουλεύει στο δρόμο, είναι υποχρεωμένος να εξασκηθεί σε αυτό το εγχείρημα"* (Παπαδοπούλου, 2008).
- 5) **Η αρχή της μη άσκησης κυριαρχίας μέσα από τη φιλανθρωπία και την προσφορά βοήθειας.** Η άσκηση κυριαρχίας μέσα από τη φιλανθρωπία και την προσφορά βοήθειας, προφίλ "Καλός Σαμαρείτης", χαρακτηρίζει το σύνολο των κοινωνικών υπηρεσιών στο δυτικό κόσμο. Είναι η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετωπίζουν τα στελέχη των κοινωνικών δομών και μόνο με μακροχρόνια εκπαίδευση μπορεί να αντιμετωπισθεί.

5.4.2 Προαπαιτούμενα στάδια εφαρμογής

Το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, προκειμένου να δρομολογήσει τη νέα αυτή δραστηριότητα και να την εντάξει στο ετήσιο πρόγραμμα δράσης του, πρέπει να σχεδιάσει και να πραγματοποιήσει τις παρακάτω ενέργειες:

A. Αξιολόγηση εκ των προτέρων

i) Αξιολόγηση φορέα

α) Αξιολόγηση επιχειρησιακής ικανότητας του ΚΓΚ να υλοποιήσει τη συγκεκριμένη νέα δραστηριότητα. Απαιτείται να απαντηθούν ερωτήματα όπως αν το ΚΓΚ διαθέτει ήδη το κατάλληλο προσωπικό, αν αυτό είναι εκπαιδευμένο να προβεί στην υλοποίηση της προτεινόμενης δράσης, αν διαθέτει την κατάλληλη υποδομή.

β) Αξιολόγηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας του ΚΓΚ για την άμεση υλοποίηση των απαιτούμενων αλλαγών προκειμένου η νέα δράση και να ενταχθεί στη δραστηριότητα του. Απαιτείται να απαντηθούν ερωτήματα όπως αν υπάρχει η διοικητική βούληση για την προτεινόμενη δράση, αν τα υπάρχοντα στελέχη επαρκούν ή πρέπει να προσληφθούν νέα. Μελέτη σχεδιασμού και εφαρμογής της προτεινόμενης δράσης, είναι καλό να υφίσταται.

γ) Εντοπισμός τομέων που πρέπει να ενισχυθούν επιχειρησιακά προκειμένου το ΚΓΚ να υλοποιήσει τη νέα δραστηριότητα. Η μελέτη θα έχει καταδείξει τους τομείς αυτούς. Στην περίπτωση που εξετάζουμε, θα πρέπει να ενισχυθεί ο φορέας με νέο εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και το υπάρχον να επιμορφωθεί στη νέα δράση.

ii) Αξιολόγηση αναγκών ωφελούμενων και προσωπικού

α) Δημιουργία ομάδας εργασίας και επιλογή εργαλείων διαβούλευσης – ποιοτικής αξιολόγησης.

Οι κοινωνικοί επιστήμονες του ΚΓΚ, είναι ο πυρήνας της ομάδας εργασίας για την προτεινόμενη δράση. Αυτοί θα επιλέξουν και τα σχετικά εργαλεία. Στην ομάδα συμμετέχουν κατά περίπτωση και άλλα στελέχη του ΚΓΚ ή/και η Διευθύντρια.

Προτείνεται στο στάδιο αυτό, να ακολουθηθεί η διαδικασία της "καταξιοτικής διερεύνησης"²⁸ (Cooperider & Srivastva, 1987).

²⁸ Η εφαρμογή της έχει ως στόχο την συνδιαμόρφωση, από τα μέλη ομάδας ή οργανισμού, ενός επιδιωκόμενου έργου καθώς και των καταλληλότερων τρόπων υλοποίησής του, σύμφωνα με την κουλτούρα του συγκεκριμένου συστήματος - οργανισμού. Προτείνει μια θετική προσέγγιση στην ανάπτυξη των οργανισμών και χρησιμοποιείται τα τελευταία είκοσι χρόνια για την προώθηση αλλαγών σε επιχειρήσεις, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, κοινότητες. Μεθοδολογία της είναι να εντοπίσει τις καλές πρακτικές, να σχεδιάσει αποτελεσματικά αναπτυξιακά σχέδια και να εξασφαλίσει την εφαρμογή τους μέσα

β) Αξιολόγηση προβλημάτων και αναγκών ωφελούμενων υπηρεσιών.

Ελέγχεται αν η ενδεχόμενη αναδιοργάνωση, δημιουργεί προβλήματα κατά πόσο αυτή επηρεάζει αρνητικά τη συνήθη λειτουργία του ΚΓΚ.

γ) Αξιολόγηση προβλημάτων προσωπικού.

Ελέγχεται αν δημιουργεί προβλήματα η ενδεχόμενη, μερική τροποποίηση αντικειμένου εργασίας των υπαρχόντων στελεχών.

δ) Αξιολόγηση αναγκών προσωπικού.

Το ΚΓΚ οφείλει να αξιολογήσει τις ανάγκες επιμόρφωσης του υπάρχοντος προσωπικού στο νέο πεδίο δράσης, να καλύψει ανάγκες σε νέο προσωπικό και να δρομολογήσει τις απαραίτητες ενέργειες γι' αυτό το σκοπό.

ε) Αξιολόγηση και ανάλυση απόψεων προσωπικού και ωφελούμενων ως προς την προώθηση και το είδος των απαιτούμενων αλλαγών στο φορέα. Είναι δεδομένο ότι μια καινούργια δράση, τόσο "ευαίσθητη" δεν μπορεί να υλοποιηθεί άμεσα, αν δεν υποστηρίζεται από το προσωπικό που θα εργασθεί για αυτή.

B. Εξειδίκευση δράσης

α) Προσδιορισμός κατευθύνσεων προτεινόμενης δράσης

Καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο οι παρεμβάσεις σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει να συμβάλουν στην επίτευξη των γενικών στόχων. Αρχικά καθορίζονται από τη Διοίκηση και τη Διεύθυνση του ΚΓΚ οι κατευθύνσεις του προγράμματος αλλαγής. Καθορίζεται επακριβώς η ομάδα – στόχος, τα προβλήματα προσέγγισης της δομής από τα άτομα που ανήκουν σ' αυτή, το είδος της υπηρεσίας που θα παρασχεθεί.

β) Ανάλυση σκοπιμότητας – στόχευσης κατευθύνσεων αλλαγής που επιλέχθηκαν

Το ΚΓΚ καταγράφει το πότε, με ποιους επιστήμονες, με ποια υλικά μέσα, για ποιους λόγους θα εφαρμοσθεί η προτεινόμενη αλλαγή. Απαντήσεις επίσης πρέπει να υπάρχουν, απόλυτα τεκμηριωμένες στο βασικό ερώτημα: σε τι εξυπηρετεί την ομάδα ωφελούμενων και το φορέα η προτεινόμενη αλλαγή. Στην περίπτωση που μελετούμε, η απάντηση είναι σαφής: είναι η ένταξη των γυναικών Ρομά στην τοπική κοινωνία.

από την ανάπτυξη υψηλού επιπέδου δέσμευσης και εμπλοκής των μελών ενός οργανισμού στη διαδικασία αλλαγής.

γ) Εκ των προτέρων αξιολόγηση επιπτώσεων της αλλαγής

Η αξιολόγηση, όπως γνωρίζουμε, αποτελεί μια διαδικασία κρίσης των παρεμβάσεων ανάλογα με τα αποτελέσματα, τις επιπτώσεις τους και τις ανάγκες που αυτές επιδιώκουν να καλύψουν.

Ειδικότερα η αξιολόγηση εξετάζει την αποτελεσματικότητα, δηλαδή τον βαθμό επίτευξης των στόχων, την αποδοτικότητα, δηλαδή την καλύτερη σχέση μεταξύ των πόρων που χρησιμοποιούνται και των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται και την καταλληλότητα μιας παρέμβασης, δηλαδή τον βαθμό στον οποίο οι στόχοι της παρέμβασης ανταποκρίνονται σε ανάγκες, προβλήματα και ζητήματα. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση ειδικότερα, *ex-ante evaluation*, αποτελεί μια θεωρητική ανάλυση, η οποία εκτιμά την ισχύ της θεωρίας πίσω από την επιδιωκόμενη αλλαγή, *theory of change*, που στοχεύει να επιτύχει η προτεινόμενη αλλαγή, αλλά και τη λογική της παρέμβασης, πάνω στην οποία έχει βασιστεί ο σχεδιασμός του προγράμματος πριν την έναρξη υλοποίησής του.

δ) Δείκτες. Επιλέγονται οι κατάλληλοι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων, οι οποίοι θα επιτρέψουν στο ΚΓΚ να εκτιμήσει τα προαναφερθέντα.

Προτεινόμενοι δείκτες αποτελεσμάτων στο πλαίσιο πιλοτικής εφαρμογής μπορούν να είναι

i) Ποσοτικοί Δείκτες

- Χρόνος ανταπόκρισης στα αιτήματα των γυναικών Ρομά.
- Αριθμός υποστηρικτικών ενεργειών που χρειάζονται για τη διεκπεραίωση μιας υπόθεσης.
- Τοπικά Σχέδια Δράσης/Οδηγοί υπηρεσιών.
- Κοινά Ψηφίσματα για το θέμα που ενσωματώνουν αρχές για την ισότητα και την ισότιμη πρόσβαση

ii) Ποιοτικοί

- Αξιολόγηση παρεχόμενων υπηρεσιών με 5βαθμη κλίμακα.
- Αξιολόγηση δυσκολίας περιστατικών με 5βαθμη κλίμακα.

5.4.3 Υλοποίηση δράσης

A. Λήψη αναγκαίων διοικητικών αποφάσεων

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η λήψη των αναγκαίων αποφάσεων από το Διοικητικό Συμβούλιο του ΚΓΚ. Η Διευθύντρια υποβάλλει το σχέδιο δράσης, το οποίο πέραν του φυσικού αντικειμένου της παρέμβασης, περιλαμβάνει την ανάλογη δαπάνη και την αναγκαία τροποποίηση της εσωτερικής λειτουργίας του ΚΓΚ.

Ο/Η Πρόεδρος εισηγείται το συνολικό φάκελο σε συνεδρίαση του οργάνου, λαμβάνονται οι ανάλογες αποφάσεις και νομιμοποιείται η περαιτέρω εφαρμογή του.

B. Γενική περιγραφή

Προτείνεται η ομάδα εργασίας του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας, η οποία συγκροτήθηκε για την παροχή υπηρεσιών εκτός της δομής σε γυναίκες Ρομά, να ακολουθήσει τη *streetwork διαδικασία*, όπως αυτή περιγράφηκε παραπάνω.

Το πρόγραμμα δράσης της ομάδας έργου εκτός δομής, προκύπτει με διαβούλευση των στελεχών του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας, στελεχών της υπηρεσίας Πρόνοιας του Δήμου Καρδίτσας τα οποία εξυπηρετούν γυναίκες Ρομά, στελεχών του Κέντρου στήριξης Ρομά Καρδίτσας και στελεχών της Εκπαίδευσης άτυπης ή τυπικής. Οι απαραίτητες πληροφορίες συλλέγονται από μια σειρά συνεντεύξεων, βασισμένων σε ημιδομημένο ερωτηματολόγιο, σε στελέχη, των υπηρεσιών που προαναφέρθηκαν²⁹.

Ειδικότερα θα ακολουθηθούν τα παρακάτω **βήματα**.

- 1) Επιλέγεται ο τόπος, μέσα στον οικισμό της Μαύρικας και ο χρόνος της πρώτης παρέμβασης σε γυναίκες Ρομά οι οποίες μένουν στην ευρύτερη περιοχή της Καρδίτσας. Η ομάδα πρέπει να εμφανίζεται σταθερά στο συγκεκριμένο τόπο και την προκαθορισμένη ώρα. Κάθε αλλαγή σ' αυτό, πρέπει πολύ έγκαιρα να γνωστοποιείται στις ωφελούμενες.
- 2) Σε πρότερη φάση, το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας έχει συνεργασθεί με το συμβουλευτικό Κέντρο για Ρομά, το οποίο λειτουργεί μέσα στον οικισμό της Μαύρικας και η κοινότητα το γνωρίζει και εμπιστεύεται.

²⁹ Βλέπε έντυπο στο Παράρτημα Ε

- 3) Επιχειρείται η κοινωνική επαφή μαζί τους. Η επικοινωνία δεν εκβιάζεται, είναι θέμα ελεύθερης επιλογής και συναίνεσης των δύο μερών.
- 4) Στη συνέχεια επιχειρείται η σύνδεση με την ομάδα των γυναικών Ρομά, για περιορισμένο διάστημα, ή σε μόνιμη βάση. Η επιλογή της κατάλληλης διαμεσολαβήτριας, η οποία θα αποτελέσει και τη "γέφυρα" για τη σύνδεση των δύο μερών, είναι πολύ σημαντική.
- 5) Βασική παράμετρος είναι η ανάπτυξη εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο πλευρών. Κομβικής σημασίας η δράση της διαμεσολαβήτριας.
- 6) Ενημέρωση των γυναικών Ρομά για θέματα που τις απασχολούν, όπως αυτά έχουν καταγραφεί από τα μέλη της ομάδας³⁰.
- 7) Η ομάδα εργασίας του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας δεν εμπλέκεται ποτέ σε συγκρούσεις μεταξύ των ωφελούμενων γυναικών. Τηρεί πάντοτε ίσες αποστάσεις από τις συγκρουόμενες πλευρές.
- 8) Η ομάδα εργασίας εκτός δομής, συνεργάζεται με τις άλλες υπηρεσίες του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας.
- 9) Η ομάδα εργασίας εκτός δομής καταγράφει³¹ κάθε φορά την παρέμβαση, ώστε να μπορεί να αξιολογήσει και ενδεχομένως να τροποποιήσει την επόμενη.

Παράλληλα με τις παραπάνω ενέργειες της ομάδας έργου, το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας

- 10) Επιμορφώνει τα στελέχη σε θέματα διαχείρισης αιτημάτων ευπαθών ομάδων, όπως τι προβλέπεται, ποιες είναι οι κοινοτικές οδηγίες, δεδουλευμένο και συστάσεις συνηγόρου του πολίτη, ρόλοι και θέση της γυναίκας στην κοινωνία των Ρομά.
- 11) Εκπαιδεύει τις γυναίκες Ρομά σε θέματα που οι ίδιες θα ζητήσουν. Σημείο αναφοράς αποτελεί το Στέκι Γυναικών Ρομά Δήμου Βόλου³². Επίσης χρησιμοποιούνται μέθοδοι όπως role playing, για ενδυνάμωση από τη διαμεσολαβήτρια. Η διαδικασία είναι ανοικτή και για τους άνδρες Ρομά εφόσον το επιθυμούν.

³⁰ Βλέπε έντυπο στο Παράρτημα Γ

³¹ Βλέπε έντυπο στο Παράρτημα Γ

³² Ιδρύθηκε από την ΚΕΚΠΑ - ΔΙΕΚ του Δήμου Βόλου και αποτελεί μία από τις καλές πρακτικές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

12) Παρέχει εποπτεία στα στελέχη του. Η εποπτεία δε νοείται ως ελεύθερη επιλογή αλλά ως υποχρέωση των εργαζομένων, προκειμένου να αποφευχθεί το "κάψιμο" και η μεταφορά ατομικών στερεοτύπων στον πληθυσμό των ωφελούμενων. Το άτομο που ασκεί την εποπτεία, τον ονομάζουμε εδώ μέντορα, είναι άτομο το οποίο έχει πολύ καλή γνώση των θεμάτων που η ομάδα πραγματεύεται και είναι σε θέση ν' ακολουθήσει την ομάδα στην εργασία πεδίου³³.

Γ. Δικτύωση/ Συνεργασία

Η γεωγραφική διασπορά και εξάπλωση της δραστηριότητας του Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας, καταδεικνύει τη συστηματοποίηση μεταφοράς της γνώσης, εμπειρίας και τεχνογνωσίας, παράλληλα όμως είναι ενδεικτική της ανάγκης θεμελίωσης των συνεργασιών για την αποτελεσματικότερη και ταχύτερη μετάδοση των στοιχείων αυτών, στις περιοχές που έχουν ανάγκη ανάκαμψης των κοινωνικών πρωτοβουλιών και αναβάθμισης του κοινωνικού τους επιπέδου.

Αναλυτικότερα, αναφέρουμε ενδεικτικά:

- σε **τοπικό, δημοτικό-νομαρχιακό** επίπεδο, συνεργασίες με φορείς ΟΤΑ, εκπαιδευτικούς, επιμορφωτικούς, όπως είναι οι δημοτικές επιχειρήσεις, οι σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα ΚΕΚ, το Νοσοκομείο, η Αστυνομία, άλλοι φορείς που παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης
- σε **περιφερειακό** επίπεδο, με τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
- σε εθνικό επίπεδο συνεργασία με φορείς όπως η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, υπουργεία, όπως Εργασίας, Εσωτερικών, Ανάπτυξης, το ΚΕΘΙ, το κέντρο Εργάνη στη Θεσσαλονίκη, κα.
- σε **διακρατικό** επίπεδο, με χώρες όπως Αγγλία, Ισπανία, Βουλγαρία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ιρλανδία στο πλαίσιο διακρατικού προγράμματος που προσανατολίζεται στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών³⁴ σε γυναίκες Ρομά.

³³ Βλέπε έντυπο στο Παράρτημα Δ

³⁴ Διακρατικό πρόγραμμα DAPHNE, "Social Services in support of Roma women and children for a life free of violence"

Κατά συνέπεια, επιχειρώντας τη χαρτογράφηση των συνεργασιών και της δικτύωσής του με την πληθώρα των φορέων που προαναφέρθηκαν, διαπιστώνουμε πως το ΚΓΚ, διαγράφει ένα γεωγραφικό εύρος που εκτείνεται, έστω και σποραδικά, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στον μεσογειακό και βαλκανικό χώρο. Από τη συνεργατική αυτή ζεύξη, προφανώς μοιράζεται εμπειρίες, λαμβάνει νέα γνώση, η οποία είναι χρήσιμη στην προετοιμασία και σχεδιασμό της αντιμετώπισης παλαιών και νέων προκλήσεων.

Πολύ σημαντικός παράγοντας για την πληρέστερη εφαρμογή της προτεινόμενης δράσης είναι η δικτύωση και η δημιουργία δεσμών με τις συλλογικότητες των ωφελούμενων, όπως υπηρεσίες διαφόρων φορέων, σύλλογοι, κέντρα υποστήριξης, τις ΜΚΟ που τους στηρίζουν ή δουλεύουν στο πεδίο, τις εθελοντικές ή φιλανθρωπικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και στις οποίες απευθύνονται οι χρήστες, οι Υπηρεσίες του Δήμου οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες σε γυναίκες Ρομά, όπως είναι η περίπτωση που μελετούμε.

Το Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας σε τακτά διαστήματα δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα της παρέμβασης.

Δ. Παρακολούθηση, αξιολόγηση, αναμόρφωση

Το ΚΓΚ *παρακολουθεί*:

- την πορεία υλοποίησης του φυσικού αντικειμένου της προτεινόμενης δράσης
- την πορεία υλοποίησης του οικονομικού αντικειμένου της προτεινόμενης δράσης
- την εξέλιξη των τιμών των δεικτών

Η διαδικασία παρακολούθησης, υποστηρίζει μια on-going διαδικασία αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης ώστε να προγραμματίζονται οι αναγκαίες ενέργειες που διασφαλίζουν την επιτυχή υλοποίηση της προτεινόμενης δράσης. Για την πορεία υλοποίησης, ενημερώνεται το Διοικητικό Συμβούλιο με περιοδικές εκθέσεις που συντάσσει η υπηρεσία.

Αξιολογεί και αναμορφώνει

Το ΚΓΚ και συντάσσει την ενδιάμεση και την τελική έκθεση αξιολόγησης τις οποίες υποβάλλει στο Διοικητικό Συμβούλιο για συζήτηση και ψήφιση. Επίσης το ΚΓΚ έχει φροντίσει να γίνεται αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα ωφελούμενα άτομα στα οποία παρέχονται οι υπηρεσίες εκτός δομής, η οποία συνεκτιμάται σε κάθε

στάδιο υλοποίησης. Θα πρέπει το ΚΓΚ επομένως, να φροντίσει ώστε να προβλέπονται οι σχετικές διαφανείς και εμπιστευτικές διαδικασίες και τα ανάλογα εργαλεία, όπως είναι για παράδειγμα μηχανισμοί παραπόνων φιλικόι στους χρήστες, συνεντεύξεις, ομάδες εστίασης με τους χρήστες σε συνεργατικό περιβάλλον, ενώ τα αποτελέσματα της αξιολόγησης θα πρέπει να ανατροφοδοτούν διαρκώς τον κύκλο παροχής των υπηρεσιών συμβάλλοντας στη συνεχή βελτίωσή τους. Οι αξιολογήσεις θα πρέπει να γίνονται σε τακτική βάση και να κρατούνται τα σχετικά αρχεία.

Ε. Διάρκεια εφαρμογής

Η πιλοτική εφαρμογή της δράσης, θα έχει αρχική διάρκεια 2 έτη, με συχνότητα εφαρμογής 1 έως 2 φορές το μήνα. Η αξιολόγηση της δράσης στο τέλος της διετίας θα επανακαθορίσει τους όρους και τις συνθήκες της συνέχισης της εφαρμογής της.

ΣΤ. Χρηματοδότηση δράσης

1) ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, Τομέας Εκπαίδευσης

Η καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και η προαγωγή της ισότητας ευκαιριών διατρέχουν οριζόντια το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση Δια Βίου Μάθηση" 2014-2020, ενώ επιπλέον αναλαμβάνονται συγκεκριμένες ενέργειες για την:

- Ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας
- Ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας
- Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού και διασφάλιση της προσβασιμότητας για τα ΑμεΑ

2) ΕΠ Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014 -2020

Η προτεινόμενη δράση, ως άτυπη εκπαίδευση μπορεί να ενταχθεί και να συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΠ Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014 - 2020, στο πλαίσιο των δράσεων και παρεμβάσεων που σχεδιάζονται για τις ειδικές ανάγκες γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια, καθώς και στο

πλαίσιο δράσεων για στοχευμένες ομάδες που αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού.

3) Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια "Rights, Equality and Citizenship (REC Programme) 2014 -2020"

Στόχος του προγράμματος, είναι να συγχρηματοδοτήσει εθνικά, αν έχουν Ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, ή διακρατικά σχέδια, για την αποφυγή διακρίσεων και την ένταξη των Ρομά, σύμφωνα με τον ειδικό στόχο: προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής της αρχής της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού με σεβασμό στην αρχή της μη διάκρισης για τους λόγους που προβλέπονται στο άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Το πρόγραμμα αποτελεί συνέχεια των τριών προγραμμάτων της περιόδου 2007 - 2013: Θεμελιώδη δικαιώματα, Daphne III και του προγράμματος Απασχόλησης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (PROGRESS), τμήματα "Καταπολέμηση των διακρίσεων και Διαφορετικότητα" και "Ισότητα των φύλων".

Το πρόγραμμα υποστηρίζει δράσεις όπως:

- Ανάλυση δεδομένων, στατιστικών, ανάπτυξη κοινών μεθοδολογιών, δεικτών, μελετών, ερευνών, αξιολόγησης αντίκτυπου.
- Δράσεις κατάρτισης όπως για παράδειγμα ανταλλαγές προσωπικού, εργαστήρια, σεμινάρια
- Δράσεις αμφίδρομης μάθησης, συνεργασίας, διάχυσης, ανταλλαγές καινοτομικές προσεγγίσεις
- Παρέχει υποστήριξη σε κύριους εταίρους όπως είναι τα κράτη μέλη που εφαρμόζουν την κοινοτική νομοθεσία και πολιτικές.

4) Βραβείο για Καινοτόμες Πολιτικές Ένταξης των Ρομά (Dosta³⁵! – Congress Prize for Municipalities)

Το βραβείο προκηρύσσεται ετησίως από το Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Συμμαχία των Πόλεων και των Περιφερειών για την ένταξη των Ρομά. Το βραβείο απονέμεται σε τρεις (3)

³⁵ "Dosta", λέξη των Ρομά που σημαίνει "αρκετά", είναι μια καμπάνια αύξησης της ευαισθητοποίησης η οποία στοχεύει να φέρει πιο κοντά τους μη Ρομά στους Ρομά πολίτες.

δήμους των κρατών – μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, που έχουν υλοποιήσει καινοτόμες και δημιουργικές πρωτοβουλίες για την αποτελεσματική διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ένταξης των κοινοτήτων των Ρομά, σεβόμενες την πολυμορφία αυτών των κοινοτήτων και εξασφαλίζοντας την ενεργό συμμετοχή τους στην τοπική δημοκρατική ζωή.

5) Πρόγραμμα Erasmus plus (Erasmus +)

Στόχος του προγράμματος Erasmus+ είναι η προώθηση της ισότητας και της ένταξης μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης ατόμων που προέρχονται από μειονεκτικά περιβάλλοντα και διαθέτουν λιγότερες ευκαιρίες σε σύγκριση με τους ομολόγους τους. Τα άτομα αυτά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω δυσκολιών ή εμποδίων που περιορίζουν ή εμποδίζουν τη συμμετοχή τους σε διακρατικά σχέδια, τα οποία ενδέχεται να οφείλονται σε πολιτισμικές διαφορές, σε χαμηλά εκπαιδευτικά προσόντα, σε διακρίσεις που υφίστανται λόγω εθνοτικής καταγωγής.

6) Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Europe for Citizens programme 2014-2020»

Στην απόφαση με αριθμό 1904/2006/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, καθορίζεται ένα πρόγραμμα δράσης, με το οποίο επιβεβαιώνεται η ανάγκη για προώθηση διαρκούς διαλόγου με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τους δήμους και για υποστήριξη της ενεργής συμμετοχής των πολιτών, στους τομείς των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, της κοινωνικής ένταξης, της ισότητας των φύλων, της καταπολέμησης των διακρίσεων και πολλών άλλων. Το πρόγραμμα θα πρέπει να καλύπτει ευρύ φάσμα διαφόρων δράσεων και να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων:

- συναντήσεις, επαφές και συζητήσεις πολιτών για ζητήματα που έχουν σχέση με τη συμμετοχή των πολιτών,
- εκδηλώσεις σε επίπεδο Ένωσης
- πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Πολιτικές και μεταρρυθμίσεις

6.1: Εισαγωγή

Είναι προφανές ότι η συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας σήμερα, σ' όλο τον Ευρωπαϊκό χώρο και οι αλλαγές οι οποίες έχουν συντελεσθεί, επιφέρουν περισσότερο δυσοίωνα αποτελέσματα, για το σύνολο των πολιτών, με πολλαπλές συνέπειες στην ομάδα των Ρομά.

Είναι ζωτικής σημασίας η ύπαρξη της πολιτικής βούλησης για αλλαγή των πραγμάτων, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο δήμων. Ζωτικής σημασίας είναι επίσης η ενθάρρυνση των πολιτικών και των δράσεων εκείνων, οι οποίες θα οδηγήσουν στην κατανόηση και τη διάχυση της μόνης αποδεκτής πραγματικότητας: τα κοινωνικά και οικονομικά οφέλη μιας κοινωνίας, είναι τόσο μεγαλύτερα, όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός ενσωμάτωσης.

6.2: Τομείς προτεραιότητας

Οι τομείς προτεραιότητας ενεργειών για την ενσωμάτωση των Ρομά, από τις τοπικές, εθνικές και κοινοτικές αρχές, όπως έχει ήδη αναφερθεί, από την προηγούμενη πενταετία ακόμη αφορούν στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στη στέγαση και στην υγεία.

Ο διαχωρισμός όμως των Ρομά εξακολουθεί να υφίσταται, όπως δείχνουν τα ευρήματα της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου του 2015³⁶ και πιστοποιεί η κοινωνία των πολιτών. Σε πολλές χώρες της Ευρώπης, ιδίως σ' εκείνες έχουν πληγεί σημαντικά από την οικονομική κρίση, ο αντιαθιγγανισμός, οι ακροδεξιές διαδηλώσεις, η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους σημειώνουν αύξηση. Οι πολιτικοί και οι δημόσιες αρχές συχνά δεν καταδικάζουν ανοικτά αυτά τα φαινόμενα³⁷. Σε αρκετές χώρες, η πλειονότητα των πολιτών έχει άσχημη γνώμη για τους Ρομά - ΙΤΑΛΙΑ: 85 %, ΓΑΛΛΙΑ: 66 %, ΕΛΛΑΔΑ: 53 %, ΑΓΓΛΙΑ: 50 %³⁸.

³⁶ Special Eurobarometer 437, 2015

³⁷ Έκθεση του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, μετά την επίσκεψή του στην Ουγγαρία, Στρασβούργο, 16 Δεκεμβρίου 2014

³⁸ 2014 Global Attitude Survey, Pew Research Center

Σήμερα, σύμφωνα με τη Ρομά ευρωβουλευτή Soraya Post από τους Σοσιαλιστές της Σουηδίας, το πλαίσιο για την ένταξη των Ρομά κυριαρχείται από κοινωνική πολιτική. Λείπει από αυτό μία βασική πτυχή της κατάστασης των Ρομά στην Ευρώπη: ο ρατσισμός κατά των Ρομά που *"υπάρχει σε όλα τα κράτη μέλη και περνά μέσα από όλα τα επίπεδα της κοινωνίας. Πρέπει πρώτα να καταπολεμήσουμε τον αντιαθιγγανισμό, και μετά να αλλάξουμε την κατάσταση σε άλλους τομείς"*. Ένας ακόμη τομέας προτεραιότητας, ο προεξάρχων ίσως, πρέπει να προστεθεί. Η αναποτελεσματική ευαισθητοποίηση για τα κοινά οφέλη της ένταξης των Ρομά σε ορισμένες περιπτώσεις, οι στοχευμένες δράσεις για τη στήριξη των Ρομά επέτειναν ακόμα περισσότερο τη δυσπιστία μεταξύ των Ρομά και της υπόλοιπης κοινωνίας.

6.3 Βασικές κατευθύνσεις πολιτικής

Η πολιτική βούληση και η δέσμευση των θεσμικών οργάνων σε όλα τα επίπεδα, αποτελούν βήματα για τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά. Η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, η πρόσληψη των Ρομά στη δημόσια διοίκηση, η αύξηση του αριθμού των Ρομά δασκάλων και η κατοχύρωση της ταυτότητας των παιδιών τους, με την παροχή εκπαίδευσης στη δική τους γλώσσα, η εξάλειψη του αναλφαβητισμού στις γυναίκες Ρομά, είναι σημαντικοί πολιτικοί άξονες ενεργειών.

Η ενσωμάτωση των Ρομά πρέπει να αποτελεί επίσης, αναπόσπαστο τμήμα της πολιτικής ατζέντας σε τοπικό επίπεδο, διότι:

- η προώθηση των πολιτικών ένταξης είναι σύμφωνη προς τα διεθνή πρότυπα και προωθεί την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- οι πόλεις που δεν έχουν προβλήματα με καταυλισμούς, θεωρούνται από τον πληθυσμό ως πιο ασφαλείς.
- οι πόλεις που έχουν προωθήσει και έχουν κάνει θετικά βήματα για την ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, έχουν οικονομικές αποδόσεις μέσα από το αυξημένο ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο.
- ο διαχωρισμός οδηγεί μόνο σε διακρίσεις και συγκρούσεις, η ένταξη αποτελεί το κλειδί για μια αρμονική κοινωνία. Όλοι θέλουν να ζουν με ασφάλεια και σταθερότητα σε μια αρμονική κοινωνία που προσφέρει ευκαιρίες για όλους.

6.4: Τοπική "μεταρρύθμιση" για την εφαρμογή

Η Τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί κατάλληλο έδαφος για την εφαρμογή πιλοτικής δράσης, όπως αυτή η οποία μελετήθηκε. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η κατάλληλη προσέγγιση των γυναικών Ρομά, η οποία συμβάλλει στην αυξημένη συμμετοχή στις διαδικασίες που τις αφορούν και τις ενδυναμώνει για να αντιμετωπίσουν τα εμπόδια που συναντούν στην πορεία της ένταξής τους.

Οι μεταρρυθμίσεις στις οποίες πρέπει ένας Δήμος να προβεί και οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες, είναι:

- εκπόνηση τοπικού σχεδίου δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση και σύνδεση αυτού με το πενταετές επιχειρησιακό του πρόγραμμα
- αναμόρφωση οργανογράμματος για τη δημιουργία νέας υπηρεσίας παρακολούθησης και ελέγχου της κοινωνικής ενσωμάτωσης
- σύνδεση του Δήμου με θύλακες Ρομά της περιοχής του
- χρηματοδότηση υπαρχόντων δομών για πολυπολιτισμικές δραστηριότητες, με σκοπό την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη
- θεσμοθέτηση διαρκούς εκστρατείας ευαισθητοποίησης, μέχρι το φαινόμενο να εκλείψει, εργαζομένων και ευρύτερου κοινού σε θέματα ρατσισμού, με τη συνεργασία των τοπικών και κεντρικών μέσων ενημέρωσης
- προγράμματα επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης των στελεχών του Δήμου, ειδικά αυτών που βρίσκονται σε "θέσεις κλειδιά" σε θέματα φύλου και πολλαπλών διακρίσεων

Σε τοπικό επίπεδο επίσης, η πρόβλεψη απασχόλησης για γυναίκες Ρομά, με την ανάδειξη των δεξιοτήτων τους, η βελτίωση της εγγράμματης κατάστασης τους, η υποστήριξη των γυναικών αυτών από τις δομές για τα παιδιά, όλα αυτονόητα για τους άλλους πολίτες, τα οποία ταυτοχρόνως εξυπηρετούν τον κοινό σκοπό, την ενσωμάτωση των Ρομά.

6.5: Αντί επιλόγου

Για την καταπολέμηση των διακρίσεων και του διαχωρισμού, για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά, των γυναικών Ρομά ιδιαίτερα, απαιτούνται πολιτική βούληση, μακρόπνοο όραμα, αποφασιστικότητα, σχεδιασμός ενεργειών με την οπτική του φύλου, ενεργή συμμετοχή των γυναικών Ρομά σε όλα τα στάδια εφαρμογής, συνεργασία όλων των σχετικών φορέων της τοπικής κοινωνίας και φυσικά επαρκής χρηματοδότηση.

Με δεδομένα λοιπόν ότι, αφενός σε Ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει πλαίσιο για τις Εθνικές Στρατηγικές Ένταξης των Ρομά (NRIS, *National Roma Integration Strategies*), που **εμμένει σε δράσεις τοπικού επιπέδου**, αφετέρου δε, η χώρα μας καλείται να εφαρμόζει μια Εθνική Στρατηγική Ένταξης των Ρομά η οποία να προσδιορίζει δράσεις και εδαφικές περιοχές στις οποίες επικεντρώνεται, η πιλοτική δράση που περιγράφηκε κρίνεται ως απολύτως ρεαλιστική και πλήρως εναρμονισμένη με τη νέα χρηματοδοτική περίοδο. Βασικοί της άξονες είναι η διαπολιτισμική προσέγγιση, η διεπιστημονική εργασία, η ολιστική διαχείριση της "περίπτωσης", η συμμετοχή στο σχεδιασμό, αλλά και των εκστρατειών ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και διάχυσης, των ίδιων των γυναικών Ρομά.

Οι τοπικές παρεμβάσεις που προωθούν την ένταξη των Ρομά, όπως δράσεις για τη μείωση της φτώχειας και του αποκλεισμού των Ρομά από γενιά σε γενιά, για τη δημιουργία νέων πηγών οικονομικής ανάπτυξης, για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, με την αξιοποίηση του δυναμικού των γυναικών Ρομά σε όλους τους τομείς που η σύγχρονη κοινωνία απαιτεί, είναι προς όφελος όλων των πολιτών και ως εκ τούτου ζωτικής σημασίας για το σύνολο της κοινωνίας που ζουν Ρομά και μη Ρομά. Άνθρωποι με ίσα δικαιώματα όλοι!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Ερωτηματολόγιο συνέντευξης

Οι ερωτήσεις που ακολουθούν είναι οι κοινές ερωτήσεις του ημιδομημένου ερωτηματολογίου των συνεντεύξεων που έγιναν σε στελέχη 28 οργανισμών που διασπείρονται σ' όλη τη χώρα και παρέχουν υποστήριξη και σε γυναίκες Ρομά.

- 1) Ποια είναι τα τυπικά προσόντα σας;
- 2) Ποια είναι η εμπειρία που έχετε από την εργασία σας με γυναίκες Ρομά,
- 3) Τι γνωρίζετε για την κοινότητα και τις ιδιαιτερότητες των Ρομά
- 4) Έχετε παρακολουθήσει κάποια ειδική κατάρτιση για την εργασία σας με την ομάδα αυτή;
- 5) Πως προσεγγίζετε τις γυναίκες Ρομά θύματα ενδοοικογενειακής βίας;
- 6) Υπάρχει ανταπόκριση από τις γυναίκες αυτής της ομάδας;
- 7) Τι υποστήριξη παρέχετε;
- 8) Τι υποστήριξη αναζητούν οι γυναίκες αυτές;
- 9) Υπάρχει βελτίωση της κατάστασης μετά την παρέμβαση σας;
- 10) Τι συμβάλλει θετικά και τι αρνητικά στη βελτίωση της κατάστασης των ωφελούμενων γυναικών;
- 11) Ποιες είναι οι κυριότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζετε στην εργασία σας με την ομάδα που εξετάζεται στη συνέντευξη;
- 12) Η αντιμετώπιση της υφιστάμενης κατάστασης σας ικανοποιεί; Είναι επαρκής; Πρέπει κατά τη γνώμη σας να γίνουν αλλαγές;
- 13) Από ποιους πρέπει να γίνουν οι αλλαγές;
- 14) Ποιες είναι οι προτάσεις σας για να είναι αποτελεσματικότερη η δική σας εργασία με τη συγκεκριμένη ομάδα γυναικών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

1. «ΕΥΞΕΙΝΗ ΠΟΛΗ», *ΑΜΚΕ*
2. ΚΕΝΤΡΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ, *ΑΜΚΕ*
3. «ΑΝΤΙΠΡΟΠΟΝ», *ΑΜΚΕ, ΜΚΟ*
4. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΔΡΟΣΕΡΟΥ ΞΑΝΘΗΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
5. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
6. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
7. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΑΓΡΙΝΙΟΥ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
8. ΚΕΝΤΡΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΦΤΩΧΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΔΗΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
9. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
10. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΑΛΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
11. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ ΒΟΛΟΥ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
12. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ,*
13. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ «ΤΑΞΙΔΕΥΤΕΣ», *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
14. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΠΥΡΓΟΥ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*

15. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ ΦΥΛΗΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
16. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
17. ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ – ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
18. ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ «ΝΕΦΕΛΗ», *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
19. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΛΑΡΙΣΑΣ, *ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΕΘΙ*
20. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΛΑΜΙΑΣ, *ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΕΘΙ*
21. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, *ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΕΘΙ*
22. ΚΕΚΠΑ ΔΙΕΚ ΒΟΛΟΥ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ*
23. ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΩΝ-ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ – ΚΔΕΔΑΜ, *ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ*
24. ΝΠΔΔ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓΡΙΝΙΟΥ, *ΝΠΔΔ*
25. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑ, *ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
26. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ, *ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
27. ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ, *ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ*
28. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ, *Α.Ε. ΟΤΑ*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ³⁹

Έντυπο καταγραφής συγκεκριμένης δραστηριότητας⁴⁰

Ημερομηνία:

Περιοχή:

Μέλη ομάδας:

Κατά την εξόρμηση συζητήθηκαν τα θέματα:

.....

Διατυπώθηκαν τα παρακάτω αιτήματα:

.....

Υπήρξε η δυνατότητα ανταπόκρισης στα παρακάτω:

.....

.....

Λειτούργησε θετικά:

Λειτούργησε αρνητικά:

Σκέψεις και συναισθήματα:

Παρατηρήσεις:

Επόμενη εξόρμηση:

Ημερομηνία, Ώρα, Περιοχή:

Τι πρέπει να ληφθεί υπόψη:

³⁹ Στηρίχτηκε στο Μεθοδολογικό Εργαλείο «Κοινωνικές παρεμβάσεις εκτός δομής»

⁴⁰ Συμπληρώνεται από τα μέλη της ομάδας εργασίας αμέσως μετά από κάθε εξόρμηση

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ⁴¹

Έντυπο εβδομαδιαίας καταγραφής⁴²

Ημερομηνία:

Μέντορας:

Περιοχές δραστηριότητας της ομάδας:

Πως χειρίσθηκε η ομάδα εργασίας τα θέματα που ανέκυψαν; Τι πιστεύετε ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη για την επόμενη εξόρμηση;

Πως χειρίσθηκε η ομάδα εργασίας τα αιτήματα που διατυπώθηκαν; Τι διαπιστώσατε; Τι είδους υποστήριξη θα απαιτούνταν, ενδεχομένως, για να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα; Ποια είναι η πραγματική δυνατότητα ανταπόκρισης στα αιτήματα που διατυπώθηκαν;

Ποια είναι τα βασικά σημεία που θα ακολουθήσει η ομάδα σε επόμενη εξόρμηση;

Τι έχει λειτουργήσει θετικά και τι αρνητικά έως τώρα;

Τι συναισθήματα παρατηρείτε στα μέλη της ομάδας εργασίας; Που ενδέχεται να χρειαστούν υποστήριξη; Ποια είναι τα δυνατά τους σημεία; Έχετε παρατηρήσει στερεοτυπικές συμπεριφορές, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν τη δράση τους; Τι είδους ανησυχίες εκφράζονται;

Παρατηρήσεις

.....

⁴¹ Στήριχθηκε στο Μεθοδολογικό Εργαλείο «Κοινωνικές παρεμβάσεις εκτός δομής»

⁴² Συμπληρώνεται από το μέλος της ομάδας που έχει αναλάβει ρόλο μέντορα, μια φορά τη βδομάδα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε⁴³

Έντυπο ημιδομημένης συνέντευξης

Στοιχεία φορέα/ υπηρεσίας

Θεσμικό καθεστώς, ίδρυση

Στόχοι

Στοιχεία για την ομάδα των ωφελομένων

Τι υπηρεσίες παρέχονται σε γυναίκες Ρομά

Τι ανάγκες της ομάδας γυναικών Ρομά καλύπτετε

Τι διευκολύνει και τι δυσχεραίνει την επικοινωνία με τις γυναίκες

Πως εκτιμάτε την ανταπόκριση τους

Στοιχεία για το συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης

Εργάζεστε εκτός δομής

Συνεργάζεστε με άλλους φορείς/ υπηρεσίες

Τι υπηρεσίες παρέχονται εκτός δομής

Υπάρχουν καταγεγραμμένες αλλαγές στις αντιλήψεις στελεχών σας πριν και μετά από παρέμβαση εκτός δομής

Αναφέρετε 1 θετική και 1 αρνητική εμπειρία τουλάχιστον από εργασία εκτός δομής που έχετε αντιμετωπίσει

Τι θεωρείτε ότι πρέπει να περιλαμβάνει η συγκεκριμένη παρέμβαση

Προσδοκίες

⁴³ Στηρίχθηκε στο Μεθοδολογικό Εργαλείο "Κοινωνικές παρεμβάσεις εκτός δομής"

Ποιες είναι οι άμεσες προσδοκίες σας και ποιες οι μακροπρόθεσμες από την παρέμβαση

Θεωρείτε ότι η παρέμβαση θα επηρεάσει θετικά ή αρνητικά την ομάδα;

Παρατηρήσεις

Παράρτημα ΣΤ

SWOT

Πίνακας 1.1

ΑΝΑΓΚΕΣ/ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	ΔΥΝΑΤΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ
<p><u>ΣΤΕΓΑΣΗ</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Έλλειψη στοιχειωδών καταλυμάτων, ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης• Ακατάλληλοι χώροι στέγασης και παραμονής• Απομακρυσμένες, αποκομμένες θέσεις εγκατάστασης, εκτός σχεδίου• Έλλειψη βασικών υποδομών σε σπίτια και οικισμούς• Πυκνοκατοίκηση οικισμών• Έλλειψη κατάλληλων εκτάσεων <p><u>ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Μη ένταξη στην αγορά εργασίας, περιθωριοποίηση• Περιορισμός σε κλαδικές δραστηριότητες• Άτυπες εργασιακές σχέσεις• Έλλειψη αδειών άσκησης επαγγελματών• Υψηλά ποσοστά ανεργίας• Εποχική εργασία – Απασχόληση• Εργασιακός αποκλεισμός γυναικών• Έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης <p><u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Χαμηλά ποσοστά εκπαίδευσης, αναλφαβητισμός• Δυσκολία παραμονής των παιδιών στα σχολεία• Αρνητική στάση του πληθυσμού στην εκπαίδευση• Έλλειψη επαρκών υποδομών εκπαίδευσης και ειδικευμένου διδακτικού προσωπικού <p><u>ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Υψηλά ποσοστά θνησιμότητας – μικρό προσδόκιμο ζωής• Αδυναμία πρόσβασης στο σύστημα	<p><u>ΣΤΕΓΑΣΗ</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Απόκτηση Κατοικίας μέσω Δανείων• Εξασφάλιση βασικών συνθηκών διαβίωσης• Βελτίωση υφιστάμενων οικισμών και οικίσκων• Επιλεξιμότητα παρεμβάσεων στέγασης από το ΕΤΠΑ• Παρεμβάσεις για την στεγαστική αποκατάσταση πληθυσμού που διαμένει σε μη νόμιμους οικισμούς <p><u>ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης• Πρωτοβουλίες Απασχόλησης, προγράμματα Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων• Ανάπτυξη δράσεων κοινωνικής οικονομίας• Χωρικά στοχευμένες δράσεις• Δράσεις για την μείωση της αδήλωτης εργασίας• Ευκαιρίες απασχόλησης στον τομέα της Πράσινης ανάπτυξης• Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας• Ενθάρρυνση της πρόσβασης σε μικροπιστώσεις <p><u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Διαγενεακή μείωση της μη φοίτησης στα σχολεία• Μείωση της σχολικής διαρροής των ΡΟΜΑ• Παρεμβάσεις για την ένταξη παιδιών Ρομά στο σύστημα εκπαίδευσης• Δράσεις Ευαισθητοποίησης σε οικισμούς Ρομά αναφορικά με την εκπαίδευση <p><u>ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Αύξηση συχνότητας εμβολιασμών• Ιατρική παρακολούθηση γυναικών• Βελτίωση της πρόσβασης στο σύστημα

<p>Υγείας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη Ενημέρωσης • Πολλαπλός κοινωνικός αποκλεισμός 	<p>Υγείας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δράσεις αγωγής υγείας • Παροχή υπηρεσιών για την κοινωνική ένταξη
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατότητα αξιοποίησης πόρων διαθρωτικών ταμείων • Εμπειρία παρελθόντος ως βάση για ανάπτυξη προγραμμάτων ολοκληρωμένης παρέμβασης • Μεταστροφή τρόπου ζωής ΡΟΜΑ λόγω εδραιοποίησης • Κίνητρα για αυτοαπασχόληση και εμπόριο • Αξιοποίηση δυνατοτήτων ομάδας στόχου • Επαγγελματική ειδίκευση • Ευελιξία υπηρεσιών υγείας – απασχόλησης – εκπαίδευσης • Ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου • Ελλιπής καταγραφή πληθυσμού • Ληξιαρχεία – Δημοτολόγια - Ελλιπής ενημέρωση 	<ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη στοιχείων και δεικτών για το βαθμό επίτευξης της κοινωνικής ένταξης • Ανομοιογένεια πληθυσμού • Αποσπασματικές και μη βιώσιμες παρεμβάσεις • Στερεότυπα και προκαταλήψεις • Δυσκολία εξεύρεσης πόρων • Δυσκολία επίτευξης συντονισμού – • συνέργειας εμπλεκόμενων επιπέδων και φορέων • Έλλειψη εμπιστοσύνης • Αδυναμία ένταξης στις τοπικές κοινωνίες

Παράρτημα Ζ

Ν. 3852/2010, Άρθρο 94

Πρόσθετες αρμοδιότητες δήμων σε συνάρτηση με το Άρθρο 75 (ν.3463/2006)

Αρμοδιότητες

ε) Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.

2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.

3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα.

4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.

5. Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.
7. Η εφαρμογή προγραμμάτων εμβολιασμών και η διενέργειά τους.
8. Η τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων.
9. Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς.
10. Η άσκηση ελέγχου και εποπτείας στα ιδρύματα παιδικής προστασίας ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί) και η ευθύνη λειτουργίας των παιδικών εξοχών.
11. Η εποπτεία επί των φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων, καθώς και η έγκριση του προϋπολογισμού τους, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιχορηγήσεων, που δίδονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με κοινωφελείς σκοπούς.
12. Η οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση ακινήτων, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της οικείας νομοθεσίας.
13. Ο διορισμός μελών διοικητικών συμβουλίων, η εποπτεία και η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού, (όπως Κέντρων Παιδικής Μέριμνας, Παιδικών Σταθμών, Παιδικών Εξοχών, παραρτημάτων ΠΙΚΠΑ και ΚΕΠΕΠ).
14. Ο ορισμός ιατρών προς εξέταση επαγγελματιών και εργαζομένων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για τη χορήγηση σε αυτούς βιβλιαρίων υγείας.

15. Η χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας.

16. Η έκδοση πιστοποιητικών οικονομικής αδυναμίας.

17. Η καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς, τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, διανοητικά καθυστερημένους, ανίκανους προς εργασία, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση (σπαστικούς), απροστάτευτους ανήλικους, υποφέροντες από αιμολυτική αναιμία και βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 57/1973 (Φ.Ε.Κ. 149 Α'), της σχετικής νομοθεσίας, καθώς και των οικείων κανονιστικών ρυθμίσεων.

18. Η δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων ένεκα απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους.

19. Η αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής.

20. Η υλοποίηση :

α) προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής που οργανώνονται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ή από άλλα Υπουργεία, το κόστος των οποίων βαρύνει απευθείας τον προϋπολογισμό του αντίστοιχου Υπουργείου.

β) εκτάκτων προγραμμάτων δημόσιας υγείας, τα οποία εκτελούνται με έκτακτη χρηματοδότηση

γ) προγραμμάτων δημόσιας υγείας που χρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης

21. Η έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας.

22. Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.

23. Η χορήγηση αδειών διενέργειας λαχειοφόρων αγορών, εράνων και φιλανθρωπικών αγορών.

24. Η έκδοση τοπικών υγειονομικών διατάξεων και η λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής.
25. Η πληροφόρηση των δημοτών για θέματα δημόσιας υγείας.
26. Η χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων, που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία.
27. Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς, οι οποίοι πωλούν φάρμακα χωρίς άδεια, καθώς και σε βάρος ιατρών και φαρμακοποιών για κατοχή ή πώληση δειγμάτων φαρμάκων.
28. Η οργάνωση αυτοτελώς ή σε συνεργασία με τις αντίστοιχες περιφερειακές υπηρεσίες ειδικών προγραμμάτων για την προστασία και προαγωγή της Δημόσιας Υγείας στην περιοχή αρμοδιότητάς τους, κατά τις ρυθμίσεις της παρ. 7 του άρθρου 14 του ν. 3172/2003 (ΦΕΚ 197, Α).
29. Η εφαρμογή προγραμμάτων για την καταπολέμηση λοιμωδών και παρασιτικών νοσημάτων ζώων.
30. Η επιβολή ή άρση υγειονομικών μέτρων, λόγω εμφάνισης βαριάς επιζωοτίας για την έκδοση πιστοποιητικών προς μεταφορά ζώων.
31. Ο ορισμός ελεγκτή γιατρού ΟΓΑ για τα ν.π.δ.δ. του νομού.
32. Ο ορισμός μελών του Διοικητικού Συμβουλίου των Ταμείων Πρόνοιας και Προστασίας Πολυτέκνων, από το Δήμο της έδρας των Ταμείων.
33. Η εφαρμογή, οργάνωση και εποπτεία της τεχνητής σπερματέγχυσης και του συγχρονισμού του οίστρου των ζώων.
34. Η παροχή γνωμάτευσης από τον αρμόδιο κτηνίατρο για υγειονομική καταλληλότητα των ζώων όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων

στ) **Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού**, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η κατασκευή, διαχείριση και βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών του εθνικού συστήματος της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Παιδείας και ιδιαίτερα η συντήρηση, η καθαριότητα και η φύλαξη των σχολικών κτιρίων.

2. Η ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών.
3. Η ίδρυση και λειτουργία κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών.
4. Η ίδρυση και λειτουργία πάρκων κυκλοφοριακής αγωγής.
5. Η εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών και των σύγχρονων πολιτιστικών έργων που παράγονται σε τοπικό επίπεδο, με τη δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, μουσείων, πινακοθηκών, κινηματογράφων και θεάτρων, φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής, σχολών χορού, ζωγραφικής, γλυπτικής κ.λπ., καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων.
6. Η προστασία μουσείων, μνημείων, σπηλαίων, καθώς και αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής και των εγκαταστάσεων αυτών.
7. Η επισκευή, συντήρηση και αξιοποίηση παραδοσιακών και ιστορικών σχολικών κτιρίων και κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.
8. Η διοργάνωση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων ή η συμμετοχή τους σε αυτά.
9. Η προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
10. Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.
11. Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων, όπως δημοτικών και κοινοτικών γυμναστηρίων, αθλητικών κέντρων και δημοτικών και κοινοτικών χώρων άθλησης.
12. Η προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων ενίσχυσης μαζικού αθλητισμού και διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων.
13. Η εκτέλεση προγραμμάτων διά βίου μάθησης στο πλαίσιο του αντίστοιχου εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

14. Η συγκρότηση επιτροπής καταλληλότητας, επιλογής και εκτίμησης της αξίας οικοπέδου για την ανέγερση διδακτηρίου, καθώς και επιλογής οικοπέδου μετά κτιρίου κατάλληλου να χαρακτηριστεί ως διδακτήριο.
15. Η απαλλοτρίωση οικοπέδων για τις ανάγκες της σχολικής στέγης, καθώς και η ανέγερση σχολικών κτιρίων, με εξαίρεση το νομό Αττικής και τη μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης.
16. Η μίσθωση ακινήτων για τη στέγαση δημόσιων σχολικών μονάδων, η στέγαση και συστέγαση αυτών και σε περίπτωση συστέγασης ο καθορισμός της αποκλειστικής χρήσης ορισμένων χώρων του διδακτηρίου, από κάθε σχολική μονάδα, καθώς και της κοινής χρήσης των υπολοίπων χώρων και των ωρών λειτουργίας της κάθε συστεγαζόμενης σχολικής μονάδας.
17. Η διάθεση διδακτηρίου για άλλες χρήσεις κοινής ωφέλειας ή για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων, κοινού ενδιαφέροντος, σε συνεργασία με τη Σχολική Επιτροπή.
18. Η μεταφορά μαθητών από τον τόπο διαμονής στο σχολείο φοίτησης, περιλαμβανομένης της μεταφοράς των μαθητών σχολείων ειδικής αγωγής, καθώς και της μεταφοράς και σίτισης μαθητών μουσικών γυμνασίων και λυκείων.
19. Η εποπτεία και ο έλεγχος των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων.
20. Η έγκριση της εγκατάστασης, μεταφοράς ή επισκευής τηλεφωνικών συνδέσεων (κυρίων, δευτερευουσών, πρόσθετων και παράλληλων) στα σχολεία.
21. Η οργάνωση συναυλιών ή άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων για τους μαθητές, κατόπιν έγκρισης της Σχολικής Επιτροπής.
22. Ο διορισμός και η αντικατάσταση διοικητών των ιδρυμάτων, που χορηγούν υποτροφίες, εφόσον έχουν τοπική σημασία.
23. Η έγκριση οποιασδήποτε μίσθωσης ιδιωτικού αυτοκινήτου δημόσιας χρήσης για μεταφορά προσώπων και υλικών προς κάλυψη σχολικών αναγκών

24. Ο καθορισμός κοινωφελούς χρήσης των σχολείων σε περίπτωση παύσης της λειτουργίας τους.
25. Η κατανομή πιστώσεων στις Σχολικές Επιτροπές για την επισκευή και συντήρηση των σχολικών κτιρίων.
26. Η επιβολή κυρώσεων, κατά τις ισχύουσες διατάξεις, στους γονείς και κηδεμόνες που δεν εγγράφουν τα παιδιά τους στο σχολείο και αμελούν για την τακτική φοίτησή τους.
27. Η διακοπή μαθημάτων, λόγων έκτακτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου, εντός των διοικητικών ορίων του οικείου δήμου.
28. Η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών μουσικών ιδρυμάτων (Ωδείων, μουσικών σχολών, χορωδιών, συμφωνικών ορχηστρών και συγκροτημάτων μουσικής δωματίου), σύμφωνα με τις διατάξεις του β.δ/τος 16/1966 (ΦΕΚ 7, Α).
29. Η συμμετοχή εκπροσώπου του οικείου δήμου στην οργανωτική επιτροπή φεστιβάλ, τοπικής εμβέλειας.
30. Η επιχορήγηση ΝΠΙΔ τα οποία αναπτύσσουν πολιτιστικού χαρακτήρα δραστηριότητες στη χωρική αρμοδιότητα του δήμου».
31. Η άσκηση εποπτείας επί των Εθνικών Αθλητικών Κέντρων, που καθορίζονται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Πολιτισμού και Τουρισμού. Με την απόφαση αυτή, η οποία εκδίδεται κατόπιν γνώμης της Κεντρικής Ένωσης Δήμων, εντός έτους από τη δημοσίευση του παρόντος, προσδιορίζονται ειδικότερα τα Εθνικά Αθλητικά Κέντρα, κατ' αντιστοιχία προς τους οικείους δήμους, εξειδικεύονται τα θέματα που αναφέρονται στην εποπτεία, καθώς και κάθε σχετικό τεχνικό, λεπτομερειακό και διαδικαστικό ζήτημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αβραμίδης, Ε., & Καλυβά, Ε. (2006). *Μέθοδοι έρευνας στην ειδική αγωγή: θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Bauman Z., (2005). *Σπαταλημένες ζωές. Οι απόβλητοι της νεωτερικότητας*. Αθήνα: Κατάρτι.

Bourdieu, P. (1994). «Κοινωνικό Κεφάλαιο» Προσωρινές σημειώσεις'. στο Ν. Παναγιωτόπουλου (επιμ.). *Π. Μπουρντιέ: Κείμενα Κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Δελφίνι.

Γκασούκα, Μ. (1998). *Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του Φύλου-Ζητήματα εξουσίας και ιεραρχίας*. Αθήνα. (Σύγγραμμα στο Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Παντείου Πανεπιστημίου).

Γκασούκα, Μ. (2003). *Ο κοινωνικός αποκλεισμός και η έμφυλη διάστασή του*, εισήγηση στη Δημερίδα του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης & του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας με θέμα: Διαπολιτισμικότητα και Ισότητα των Φύλων, (30 Οκτωβρίου, 2003) Ηράκλειο, Κρήτη. Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Ελληνική Δημοκρατία, (2010), Νόμος 3852, «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», Φ.Ε.Κ. 87 Τ. Α΄.

Έξαρχος, Γ., (1996). *Αυτοί είναι οι τσιγγάνοι*. Αθήνα: Γαβριηλίδη.

Ευρωβαρόμετρο, 2009, Διακρίσεις στην ΕΕ, MEMO/09/495

Ευρωπαϊκή Ένωση. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Έκθεση σχετικά με την υλοποίηση του πλαισίου της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά*. 2014. Βέλγιο.

Θελερίτη, Μ. (2008). *Η Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής σε Τοπικό Επίπεδο – Προτάσεις για τη Διαμόρφωση ενός Νέου Μοντέλου*. Αθήνα: Ε.Ε.Τ.Α.Α.

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Τελική Έκθεση, Αθήνα.

Ιωαννίδης Π., (2014), *Η Επίδραση των Θεσμικών Μεταρρυθμίσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην οργάνωση και στην ανάπτυξη του Οικονομικού χώρου: Από τον «Καποδίστρια» στον «Καλλικράτη»*, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο.

Ιωσηφίδης, Θ., Σπυριδάκης, Μ. (2006). *Ποιοτική Κοινωνική έρευνα-Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*. Αθήνα: Κριτική.

Ιωσηφίδης, Θ., (2008). *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

Καβουνίδα, Τζ., (1999). *Κοινωνικός αποκλεισμός: Έννοια, κοινοτικές πρωτοβουλίες, ελληνική εμπειρία και διλήμματα πολιτικής*, στο «Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα – Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής», Τόμος Α΄. Καραντινός Δ., Μαράτου – Αλιμπράντη Λ., Φρονίμου Ε., (επιμ.) 2000. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Καραντινός, Δ., Χριστοφιλοπούλου Ε., (2009). *Έκθεση Χώρας Ελλάδα, Δίκτυο Κοινωνικοοικονομικών Εμπειρογνομόνων στο πεδίο της καταπολέμησης των διακρίσεων*, ΕΚΚΕ

Κόνσολας, Μ., Παναγιωτόπουλος, Γ., Παπαπέτρου, Σ. (2009). *Ευάλωτες Κοινωνικές Ομάδες: Μια Θεωρητική Προσέγγιση Ιδεολογικών, Κοινωνικών, Εκπαιδευτικών Ζητημάτων*, Αθήνα: Γρηγόρη.

Κουστουράκης Γ. και Ασημάκη Α., *Όψεις της νεωτερικότητας και της μετανεωτερικότητας στο περιεχόμενο των curricula της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (1982- 2003) στο: ΙΓ Διεθνές Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος «Αναλυτικά Προγράμματα και Σχολικά Εγχειρίδια: Ελληνική Πραγματικότητα και Διεθνής Εμπειρία»*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 20-22 Νοεμβρίου 2009.

Κοντιάδης Ξ. και Απίστουλας Δ., (2006), *Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Συντονισμός και δικτύωση των δομών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Mason, J. Επιμέλεια Κυριαζή, (2003). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μποάλ, Α. (1981), *Το Θέατρο του καταπιεσμένου*, Αθήνα: Θεωρία.

Ντούσας, Δ., (1997), *Ρομ και φυλετικές διακρίσεις στην ιστορία, την κοινωνία, την κουλτούρα, την εκπαίδευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα*. Αθήνα: Gutenberg.

Οδηγός για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, *Αξιοποίηση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων για την ενσωμάτωση των Ρομά*. Δίκτυο EURoma. 2014.

Παπαδοπούλου Δέσποινα – Λυγδοπούλου Τίνα (2008), *Κοινωνικές παρεμβάσεις εκτός δομής, Ένα μεθοδολογικό εργαλείο*, Αθήνα: ΕΕΤΑΑ

Ροζανβαλόν Π., (2003), *Το νέο κοινωνικό ζήτημα*, μετάφραση: Σπύρος Κακουριώτης επιμέλεια σειράς: Κωνσταντίνος Δ. Γεώργας. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Στασινοπούλου Ο., (2006), *Εισαγωγή στην Κοινωνική Πολιτική*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στρατηγάκη Μ. (2006), *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Συμεωνίδου Χ. (2008), *Σύγχρονες Τάσεις Εναλλακτικές Προσεγγίσεις και Σύγχρονοι Προβληματισμοί*, στο *Η Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Προτάσεις για τη Διαμόρφωση ενός Νέου Μοντέλου* (επιμ. Μ. Θελερίτη). Αθήνα: ΚΕΔΚΕ, ΕΕΤΑΑ, Γνώση Αναπτυξιακή.

Σωτηρόπουλος, Δ. (επιμ.) (2004). *Η Άγνωστη Κοινωνία Πολιτών*. Αθήνα: Ποταμός.

Τσιάκαλος, Γ. (1995). *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Ορισμοί, Πλαίσιο και Σημασία*, στο Κασιμάτη, Κ., (επιμ) *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*. Αθήνα.

Fraser, A., (1997). *Οι Τσιγγάνοι*. Αθήνα: Οδυσσέας.

G.Esping -Andersen et al., (2006). *Γιατί χρειαζόμαστε ένα νέο κοινωνικό κράτος*. Αθήνα: Διόνικος.

Harvey D., (2007). *Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ξενόγλωσση

Akrivopoulou, C., Dimitropoulos, G., & Koutnatzis, S. I. G. (2012). *The " Kallikratis Program": The Influence of International and European Policies on the Reforms of Greek Local Government*. *Istituzioni del federalismo: rivista di studi giuridici e politici*, (3), 653-693.

Coleman, J. S. & Hoffer, T. (1987). *Public and Private Schools: The impact of community*. New York: Basic Books.

Cooperrider, D. L., & Srivastva, S. (1987). *Appreciative inquiry in organizational life*. In R. W. Woodman & W. A. Pasmore (Eds.), *Research in organizational change and development*. Stamford CT: JAI.

Crimmens, D., Factor, F., Jeff's, T., Pitts, J. Pugh, C., Spence, J. & Turner, P. (2004). *Reaching Socially Excluded young people: A national Study of street-based youth work*. Leicester: Joseph Ball

Eisner, W.E. (1991). *The enlightened eye, qualitative inquiry and the enhancement educational practice*. New York: Macmillan

Geertz, C., (1973). *The interpretation of Cultures*. New York. Basic books

Ioannidis P.,(2015). *Successive Local Government Institutional Reforms in Greece: From regionalization to regionalism?*, *International Journal of Innovation and Regional Development* (accepted for publication)

Koniordos, S. M. (2005). *Informal Support Networks in the Making of Small Independent Businesses: Beyond 'Strong' and 'Weak' Ties*, στο S. M. Koniordos (επιμ.). *Networks, Trust and Social Capital*. Aldershot: Ashgate.

Lalenis, K. , Liogas, V., (2002), *Reforming Local Administration in Greece to achieve decentralization and effective management on space: The Failure of Good Intentions*,

Department of Planning and Regional Development, University of Thessaly, School of Engineering , Discussion Paper Series, 8, (18),423-446.

Levitas, R., (1998). *The inclusive society? Social exclusion and new labour* London: Macmillan.

Livingstone, D. W. (1999). *Exploring the icebergs of adult learning: Findings of the first Canadian survey of informal learning practices. The Canadian Journal for the Study of Adult Education, 13(2), 49.*

Loury, G. C. (1977). *A Dynamic Theory of Racial Income Differences*, στο P. A. Wallace and A. LeMond (επιμ.). *Women, Minorities, and Employment Discrimination*. Lexington, MA: D. C. Heath.

Narayan, D., Cassidy. M., (2001), *A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory*. *Current Sociology* 49, 59-102

Portes, A. (2000). *The Two Meanings of Social Capital, Sociological Forum, 15: 1-12*

Spanou, C., (1998), *European integration in administrative terms: a framework for analysis and the Greek case*, *Journal of European Public Policy, 5, (3), 467-484.*

Διαδικτυακοί τόποι/ Ιστοσελίδες

<http://www.kekpa.org.gr>

<http://www.synigoros.gr/resources/toolip/doc/2012/02/02/romaguide.pdf>

<http://www.ekka.org.gr/files/roma3414.pdf>

<http://www.ekke.gr/>

www.euromanet.eu

http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/eu-funding/index_en.htm

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_el.pdf

<http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-results-2011-roma-survey?mdq1=theme&mdq2=3508>

<http://www.coe.int/en/web/portal/roma>

<http://www.social-policy.org.uk/lincoln2011/Skarnakis%20P3.pdf>

<https://romamatrix.eu/el>

<http://www.rom-act.eu/>

<http://www.romawoman.org/?page=campaign>

<http://www.ergonetwork.org/media/userfiles/media/egro/framework%20for%20supporting%20women%20empowerment.pdf>

<http://www.pairs-see.net/page?view=10>

http://www.romadecade.org/egy-cikk.php?hir_id=9357

<http://care-balkan.org/index.php?otvori=onama>

<http://sedrin.eu/index.php/el/2-uncategorised/63-european-roma-integration-good-practice-exchange-and-policy-network>

<https://www.salto-youth.net/tools/european-training-calendar/training/roma-women-empowered-women.4185/>

<https://www.regjeringen.no/contentassets/2c56865287ab4d04ad4ec76c3772d1d1/pa07.pdf>

<http://www.drosero.com/>

<http://www.pewglobal.org/2014/05/12/chapter-4-views-of-roma-muslims-jews/>

http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma-report-2016_en.pdf

Ακρωνύμια

ΑΜΕΑ: Άτομα με Αναπηρία

ΓΓΙΦ: Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων

ΔΙΕΚ: Δημοτικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης

Δ.Κ.Κ. : Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων

Ε.Κ.Κ.Α. : Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Ε.Κ.Κ.Ε. : Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

ΕΠ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΚΑΠ: Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι

ΚΓΚ: Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας

ΚΕΘΙ: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας

ΚΕΚ: Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΚΕΚΠΑ: Κοινωφελής Επιχείρηση Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητικός Οργανισμός

ΟΑΕΔ: Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

Ο.Τ.Α.: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΤΠΕ: Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνίας

ΧΔΑΠ: Χώρος Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών

FRA: European Union Agency for Fundamental Rights

NRIS: National Roma Integration Strategies

UNFPA: United Nations Population Fund